

OOSTVLAAMSCHE

Z A N N T E E N

Mededelingen van de Bond
der Oostvlaamse Folkloristen en van de
Dienst voor Folkloristische Opzoekingen

33^e Jaargang
Nr. 4 - 1958
Juli - Augustus

DRUK. V/H AD. HOSTE, N. V
GENT

UITGAVEN VAN DE BOND.

Zijn te verkrijgen op het Sekretariaat, Oscar De Gruyterstraat, 34, Gent :

1. **Oostvlaamsche Zanten**, 11^e, 15^e, 20^e jg. (Jaarboek), 21^e, 22^e, 23^e, 24^e, 25^e, 26^e, 27^e, 28^e, 29^e, 30^e, 31^e en 32^e jg., tegen 100 F. Van de andere jgg. zijn nog enkele losse nummers te verkrijgen tegen 20 F per nummer.
2. **Herdenkingsalbum Alf. De Cock**. (Uitverkocht).
3. **Het Stroodekkersbedrijf**, door Cl. Trefois (Uitverkocht).
4. **Geïllustreerd Feestnummer** (lustrumnr). Prijs : 10 fr.
5. **Lodewijk De Vriese, Bio- en Bibliographische studie**. (Uitverkocht).
6. **Kinderspelen en Liedjes uit het Land van Dendermonde**, door Mevrouw L. Bataille-Hiel. Prijs : 50 fr. gewone uitgave.
7. **De Plattegrondsvormen van z.g. « Frankische » Boerderijtypen en hun geografische Verspreiding in ons Land**, door Cl. Trefois. (Uitverkocht).
8. **Register op Celis Gabr.: Volkskundige Kalender voor het Vlaamsche Land**, door Prof. F. M. Olbrechts. Prijs : 12 fr.
9. **De Draak van het Belfort van Gent in de Folklore**, door Cl. Trefois. (Uitverkocht).
10. **De Tinnepotgieterij te Gent**, door Julien Boes. (Uitverkocht).
11. **2^e Lustrumnummer 1930-1935**. Prijs : 36 fr.
12. **Dit is die Excellente Kronyke van de Brahmisten**, (over het Teerlingspel), door Emile Andelhof. Prijs : 14 fr.
13. **De Groei en de Bloei van de Arteveldefiguur in de Vlaamsche Volksziel**, door Advokaat Jos. Vermeulen. (Uitverkocht).
14. **Galerij van Gentsche Typen**, door Emile Andelhof. (Uitverkocht).
15. **De Magie van het Poppenspel**, door F. Van Es, en anderen. (Uitverkocht).
16. **Waasch Sagenboek**, door F. Van Es. Prijs : 70 fr. (65 fr. voor de leden).
17. **Jaarboek 1945 van den Bond der Oostvlaamsche Folkloristen**. Prijs : 50 fr.
18. **Het Curieus en Vermakelijk Namenboek**, door Em. Andelhof. Prijs : 12,50 fr.
19. **Folklore en Onderwijs**, door Lod. Hoste. Prijs : 7,50 fr.
20. **August Hendrixx, Vlaams Toneelschrijver herdacht met Bloemlezing uit zijn werken**, door Fr. De Coster. Prijs : 15 fr.
21. **Pastoor Constant Duvillers, Folklorist en folkloristische Figuur**, door F. Van Es. Prijs : 15 fr.
22. **De Wetterse Reuzen**, door Marcel Daem. Prijs : 15 fr. (Uitverkocht).
23. **Sagen uit Noord-Oostvlaanderen**, door Dr G. De Meyer. Prijs : 15 fr.
24. **Een Teerlingspel in Gent**, door Lod. Lievevrouw-Coopman. Prijs : 25 fr. (15 fr. voor de leden).
25. **Inhoudstafel op Oostvlaamsche Zanten (Jg. I-Jg. XXV)**, door F. Van Es. Prijs : 30 fr.
26. **Spelen mijner Jeugd**, door L. Lievevrouw. Prijs : 50 fr.
27. **De Levende Folklore van het Gewest Balegem**, door M. Broeckhove. Prijs : 40 fr.

Het bedrag der bestelling is vooraf te storten op postrekening Nr 969.46, Bond Oostvl. Folkloristen, Gent.

Lidmaatschap Bond Oostvl. Folkloristen. Jaarlijkse bijdrage : 100 fr. Ereleden : 250 fr. Buitenland : 125 fr.

OOSTVLAAMSCHE ZANTEN

MEDEDELINGEN VAN DE BOND DER OOSTVLAAMSE
FOLKLORISTEN EN VAN DE DIENST VOOR
FOLKLORISTISCHE OPZOEKINGEN

Vereniging zonder winstbejag

Sekretariaat van de Bond :

M. Broeckhove,
Oscar De Gruyterstraat, 34, Gent.

Alle stortingen te doen op postrekening :
969.46, Bond Oostvl. Folkloristen,
Gent.

Redaktie van Oostvl. Zanten :

F. VAN ES,
Désiré De Wolfstr., 3, Aalst.

Drs M. DAEM & J. BOES.

Een-April, verzenderkensdag

Betekenis en oorsprong.

Een-april was eertijds gevierd als een vreugdedag, leugendag, als de dag van de aprilgrap, waarop de dienstboden, leergasten, knechten, meiden en kinderen met een loze boodschap verzonden en met een « aprilvis » beetgenomen werden. Een-april was verzenderkensdag, vandaar de spreekwoorden in de Nederlanden in zwang : « De Heren van aprille, verzenden wie ze willen »; « Op één-april, gaan de zotten op den dril »; « Op één-april zendt je de gekken waar je wil »; « Op lesten van meert en op eersten april, zendt men de zotten waar men wil ».

In Vlaanderen stuurde men de eenvoudigen en lichtgelovigen naar de :

metser, om kalseidezaad, om de kalseideschaar, om moortelvorken, om steenputzijde, om een moortelvijs, om tichelvet, om een stenen zweep, enz.;

smid, om solsleutels, velozaad, het glazen hamerke, om een dozijn nijmagels, om muizenringels, om hoefnagelzaad, om een blikken aanbeeld, enz.;

blikslager, om soudure voor de oren van de Scheldebrug, om sterrenblink, om een slijkbijsl, enz.;

schilder, om verfzaad, vernispoeder, om haarpoeder voor een versleten borstel, om een fles sponszweet, enz.;

beenhouwer, om de snee van het mes eens te mogen gebruiken, om muggenbeenmerg, enz.;

schrinwerker, om het vierkant wiel, het vierkant rond, de vierkante wortel, om schuifelingshout, om een ronde winkellaak, om een planken freizelaars, om een pierlawatte, enz.;

vecarts, om een paardenstap, om de koeschaar, om ezelzweet, enz.;

kleermaker, om vijf frank knoopsgaten, om een pint lint, enz.;

schoenmaker, om het ijzeren schootleider, om de plooibare els, om een el zwarte schoenzijde, enz.;

hovenier, om slimzaad, sikkelzaad, stekelbeziezaad, patientiezaad, om radijsplantsoen, om de ajuijschaar, de patattenzeeft, de tasschaar, om eggenvet, om schouderbandzaad, enz.;

gareelmaker, om muizengarelen, om het sluitgat van het paard, enz.;

blokmaker, om het kapblokwiël, om het gat uit een pikkel, enz.;

postmeester, om postzegels van Rommedomtol;

apoteker, om een fles doom, om slimzalf, steenbalsem, om grijpzout om vogels te vangen, om een potje hanengekraai, om stokolie, om weekluizenzalf, enz.;

herberg, om de wrange van de biljart;

zuivelwinkel, om een el azijn, om zangsuiker, Ardeense koffie, om een fles droog spoelwater, om eppens voor de slijtpap, enz.;

pastoor, om het ommeschier, om een goorlappe, om de relik van de zielen van het vagevuur te vereren, enz.(1).

In Frankrijk was het de gewoonte « le premier jour d'avril, dans les études des huissiers d'envoyer le petit clerc demander chez les confrères, le code des arrêts futurs ou bien on charge quelqu'un d'aller chercher chez l'épicier de l'huile de cotrets »⁽²⁾. In alle landen van Europa vinden we ongeveer dezelfde moppen en grappen terug, aangepast aan een bepaald ambt en aan de mentaliteit van de streek.

Wie die aprilgrappen even ontleedt, merkt aanstonds op dat ze niets anders inhouden dan een « *contradictio in terminis* », een woordelijke tegenspraak, een letterlijke onzin, die om haar schokkende contrasten, doet schaterlachen, maar die de eenvoudige verblindt en hem gevangen neemt, zodat hij er inloopt en voor « een aprilgek » wordt gehouden.

Vanwaar komt dit uitzonderlijk vermaak, vraagt Ter Gouw, niemand weet het en men zou haast vragen of niet hij die het heeft uitgevonden ons allen tot een aprilgek heeft gemaakt, door ons tot in het oneindige te laten zoeken, zonder het ooit te kunnen vinden.

Er zijn heel wat hypotesen vooropgezet, die berusten, ofwel op een historische grondslag met nationaal karakter, ofwel op het samenvallen van natuurverschijnselen, als de aprilvisvangst, als de zodiakale sterrenbeelden « de Vissen », die vóór één-april aan de hemel uitsterven en de lente aankondigen.

(1) A. DE COCK, *Volkskunde*, dl. XII (1899-1900), bl. 275. — TER GOUW, *Volksvermaken*, Haarlem, 1871, blz. 135. — BIEKORF, dl. XV (1904), blz. 24. — DE BO, *Westvlaamsch Idioticon*, Brugge, 1873, blz. 314. — M. SACRE, *Volks spelen en Volksvermaken*, Merchtem, 1925, blz. 225. — JOS. SCHRIJNEN, *Nederlandsche Volkskunde*, Zutphen, 1930, blz. 145. — H. JAMAR, *Limburg*, dl. XXIX (1950), blz. 94. — LOD. LIEVEVROUW-COOPMAN, *Gents Woordenboek*, Gent, 1950, blz. 105. — A. JOOS, *Waasch Idioticon*, Gert, 1900, Verzenderkensdag.

(2) M. LACHATRE, *Nouveau Dict. Universel*, Parijs, 1856, zie: Poisson d'avril.

We overlopen ze even om ze dan in het kort te weerleggen en een meer grondige stelling voorop te stellen.

Sommige folkloristen waren de mening toegedaan dat de één-aprilgrap, het « verzenden », een parodie was van de spozending van Christus door Pilatus naar Herodes en van Herodes naar Pilatus. Hun opinie steunde op het feit dat één-april veelal in de vastentijd en de Goede Week samenviel met de meditaties over het lijden Christi. Doch zulks zou de Kerk nooit getolereerd hebben, dat ware een te flagrante bespotting geweest van het verlossingsmysterie. Tenandere zien we dat in België sommige concilies en synoden⁽³⁾ streng optreden tegen bepaalde balspelen bij de jeugd tijdens die weken; moest intentioneel « het verzenden » een parodie van Christus' spozending hebben ingehouden, dan ware dat zeker door de kerkelijke instanties verboden geweest, welnu, daar is nergens een spoor van te vinden. Het ontstentenisbewijs is hier ten volle van kracht. Wel is het waar, dat diepgelovige ouders en religieuzen-opvoedsters, het verzenden bij de kinderen hebben verboden als een « inconvenientie ». Dit hebben we persoonlijk kunnen nagaan in Noord-Brabant, Brugge, Gistel, Jabbeke en omstreken. Maar de gelegenheid om het te verbieden is nog niet een bewijs van zijn ontstaan.

Anderen hebben beweerd dat Lodewijk XIII van Frankrijk (1610-43) Karel V, prins van Lorreinen, in het kasteel van Nancy zou hebben opgesloten, die op één-april langs kantelen en wallen wist te ontsnappen; de Lorreinen noemden de Fransen spottend : « de bewakers van de aprilvis »⁽⁴⁾.

In Holland zei men graag : « Op één-april ging Alva op den dril » zinspelend op de inname van den Briel, al heeft het er niets mee te maken⁽⁵⁾.

Weer anderen waren de mening toegedaan, dat de oorsprong moest gezocht worden in de nieuwjaarswending van één-april naar één-januari, door Karel IX ingevoerd in 1564, en in de Nederlanden bevestigd door Requessens in 1572⁽⁶⁾. Zeker is het, dat deze wijziging van het vrolijke lentednieuwjaar naar de barre wintertijd veel protest heeft uitgelokt en mogelijk dat men uit spotternij, loze nieuwjaarsboodschappen stuurde, als afgepeuzelde visgraten, afgeknaagde beentjes van jachtwild en ledige dozen. Maar het woordje

(3) P. X. DE RAM, Collectie Synodorum, Mechelen, 1839, dl. I, blz. 119, anno 1618.

(4) LACHATRE, o.c. — G. CELIS, Volkskundig kalender, Gent 1923, blz. 185. — ED. TERWECOREN, Collection de précis historiques, Brussel, 1864, dl. XIII blz. 169-170.

(5) Dr. K. C. PEETERS, Eigen Aard, Antwerpen, s.a. blz. 351.

(6) TERWECOREN, o.c.

« vis » vindt hier zijn verklaring niet. De aprilgrap is tenandere veel ouder.

Bonaventura Despériers (1500-1544) in zijn Contes 33, vernoemt reeds de aprilvis : « elle dit à un petit poisson-d'avril, va-t-en suivre ce gentil-homme »⁽⁷⁾. Reeds in de XVde eeuwse toneelstukken, als in « La résurrection » van Janin Landore en in « Les Néapolitaines » van François d'Ambroise⁽⁸⁾ wordt de aprilgrap vernoemd. Ook Edward De Dene (+ 1569), Brugs dichter, wijst reeds op een lang bestaande traditie :

« Met dat juiste es verzenderkensdagh,
Ick vrees 't Jan, dat ghy my wilt verzenden.⁽⁹⁾ »

M. Bescherelle⁽¹⁰⁾ geeft de meest ongehoorde verklaring : « ce proverbe, poisson d'avril, a été par corruption substitué à passion et n'est qu'une allusion indécente à la passion du Christ, arrivée le 3 avril, jour où les juifs envoyaient le Sauveur d'un tribunal à l'autre faire des courses inutiles par manière de dérision ».

August Wahlen⁽¹¹⁾ verklaart het als een zinspeling op de ma-kreelvangst, die op één-april begint aan de Noordzeekust : « le vrai poisson d'avril est le maquereau... ce plat ne se sert habituellement que le premier jour du mois, dont il porte le nom, le maquereau est le vrai poisson d'avril ».

Lachatre⁽¹²⁾ is van mening dat de aprilgrap met de « pisces » de « Vissen » uit de dierenriem verband houdt : « de Vissen sterven in het firmament op het einde van maart, bij de Ekwinoks, wanneer de zon haar nieuwe baan begint in het teken van de Ram, « on donne à ces simulacres et messages trompeurs le nom de « poissons d'avril ». Zo zou de aprilgrap een afscheidsrite zijn van de winter en een welkomsrite van de lente.

Een meer moderne verklaring brengt de aprilgrap in verband met de karnavalfeesten van februari en de voorvasten⁽¹³⁾. Dit is gedeeltelijk waar, omdat de karnavalvermaken behoren tot de lachriten der Ouden, maar de februarifeesten eertijds te Athene gehouden, de « antestijrion » of « bloemenfeesten » ter ere van Bacchus, zijn niet te vereenzelvigen met de « neomijnia » of « nieuwe-maanfeesten » van de Grieken, die op één-april vielen;

(7) LITTRE, Dict. Langue Française, Parijs, 1885, poisson d'avril.

(8) Ancien Théâtre Français, Parijs, 1584, dl. II, blz. 31, dl. I, ton. 4.

(9) DE BO, o.c. blz. 134.

(10) Dict. National et Universel, Parijs, 1861, zie Poisson d'avril.

(11) Nouveau Dict. de la Conversation, Brussel, 1847, dl. II, blz. 456.

(12) LACHATRE, o.c. — Messages de la Semaine, Parijs, 1862-63, dl. 1, blz. 311, col. 2.

(13) Der Grosse Herder, Nachschlagewerk für Wissen und Leben. Freiburg i. Breslau 1951, dl. I, blz. 791.

vertonen ze, materieel gezien, enige gelijkenis, ze verschillen formeel door hun motivering.

Laten we even nagaan bij welke volkeren de aprilgrap in ere was, om dan alle historische verklaringen met nationaal karakter te doen vervallen, want het « verzenden » was niet alleen een West-Europees, maar veeleer een Pan-Europees folkloristisch verschijnsel, Noord-Afrika en het Midden-Oosten inbegrepen. Dit zal aanwijzen dat de oorsprong in de verste oudheid moet gezocht, nog vóór de klassieke kultuurperioden.

In de landen met Romeinse beschavingsinslag, Italië, Corsica, Sardinië, Catalonië, Portugal, Frankrijk en België, noemt men de aprilgrap « een aprilVIS », « Pescé d'Aprile », « Peca de prima de Abril », « poisson d'avril », waarvan het gallicisme in België is blijven voortleven. Die uitdrukking « VIS », vindt haar oorsprong in een Latijns gezegde : « desinit in piscem », een mop, een grap, zoals het bij Horatius is aangegeven⁽¹⁴⁾ en algemeen in juridische middens in gebruik is gebleven; zelfs Larousse geeft de Latijnse uitdrukking aan. Horatius geeft er een omschrijving van : « ut nec pes nec caput efficiat », « iets dat noch kop noch staart heeft », wat uitloopt op een vis, op een onzin, op een dwaasheid, op een woordelijke tegenspraak en doet schaterlachen, « spectatum admissi risus teneatis, amici ».

Het Italiaanse spreekwoord : « pescé, nueve pescé » betekent een domoor, een lichtgelovige, een simpele, een snul, « se dice d'Uomo soro e simple », un niais. Het heeft ook de betekenis van een grappenmaker,⁽¹⁵⁾ « se gia nol facesse ucellare egli e deridere altri », iemand die door zijn gelaatstrekken en streken een ander doet lachen.

Vis, heeft dus de wezenlijke betekenis niet, maar de symbolische, zoals wij in het Nederlands spreken van uilskuiken, ezel, koe, enz. Het is synoniem van « klucht », « grap ». Heel wat folkloristen hebben zich door de wezenlijke zin laten misleiden en in verwarring brengen met het gevolg dat ze ook op een verkeerde interpretatie moeten uitlopen.

In Duitsland, Engeland en Roemenië, roepen ze de beetgenomen lichtgelovige na : « aprilnarr, aprilkhu » enz.⁽¹⁶⁾, omdat het epitheton er gebruikelijk is in de volkstaal, om een domoor te vergelijken aan een gekend dier, dat er symbool van is. In Engeland spreekt men van een « aprilfool », « on april errand to make ».

(14) De arte Poetica ad Pisones v. 4.

(15) C. F. BARBERI, Gran Dizionario Italiano, Parijs, 1854, dl. I, zie Pescè.

(16) Der Grosze Herder, o.c.

In Spanje blijft het : aprilgrap, « chiasco d'Abril » en kent een eigenaardig karakter : « que se hace algune ne diche mes, dandole una comision sepuesta, pediendole dinere prestado »⁽¹⁷⁾, « op die dag van de maand een commissieloon te geven aan wie geld wil lenen », een tegenspraak, een onzin waarmee velen worden beetgenomen en opgezonden.

Ook in de Skandinavische landen kent men de « vis » niet, maar wel de « aprilmop » « aprilkämpt », zoals in Hongarije de « aprilisi trefa », het bedrog, terwijl in Polen de « Pierwoczy Kwiecien » en in Rusland de « obman pervoge Aprela », de dag van de leugen, van de grap, van het bedrog⁽¹⁸⁾ genoemd wordt.

We hadden het geluk E.H. Sami Haddad, een Irakees priesterstudent aan de Leuvense Universiteit, bij ons te hebben op verlof. Geboren uit een Armeniaanse moeder en Irakese vader, heeft hij heel het Midden-Oosten doorreisid; hij verzekerde ons dat de « Kitvbat Nissan », de « leugendag » van april over gans het Midden-Oosten gekend is en gevierd wordt, door vrienden, kennissen met een tegenstrijdige boodschap op wandel te sturen tot grote vrolijkheid van een gezelschapskring. In Perzië, Irak, Egypte, Syrië, de Libanon waar van ouds in de « Isis cultus », de « Hilaria » bestonden, de vreugde-feesten in de eerste maand van het jaar; in Jordanië en Noord-Afrika, waar het Arabisch de officiële voertaal is, was de leugendag in zwang.

Vóór de invasie van Mohammed, zo verklaarde hij, en de verovering van de Islam, was de Byzantijs-Chaldese kultuur overwegend in die landen; de Kerkvaders der zeven eerste eeuwen vertaalden meestal Griekse schrijvers in het Chaldees, ook de klasieken als Horatius, Ovidius en Apulejus waren er ter studie, zodat heel wat folkloristische gebruiken moeten verklaard worden door Griekse en Romeinse invloed. Tussen die landen heerste er een grote commerciële bedrijvigheid, die de inzijpeling van de klasieke litteratuur in de hand werkte, vooral met Macedonië en zijn internationale haven Tessalonika.

Sint Augustinus moet in de Vde eeuw « het verzenden » reeds gekend hebben, één met de andere lachspelen die toen bestonden, want in zijn aanval tegen de zedeloze uitbundige maskaradestoeten en vermommingsen, vermeldt hij, volgens de officiële Franse ver-

(17) MARTINEZ, Dict. Espagnol, Parijs, 1947. — L. SIMOES DE FONSECA, Nouveau Dict. Portugais, Parijs, 1909. — The Concise English Dictionary Litterary, scientific and technical, Londen, 1906.

(18) O'BRIEN, Russian-English Dictionary. New-York, 1944.

taling : « il y a des esprits séducteurs qui prennent plaisir à faire des dupes »⁽¹⁹⁾ : er zijn fijngeestige verzenders die er behagen in vinden, anderen voor de mal te houden, door ze te verzenden en er mee te gekscheren.

Eerst geregeerd door Berberenstamhoofden, viel Noord-Afrika in 146 vóór Christus onder de Romeinse en Byzantijnse heerschappij tot 698, toen de Arabieren het land overmeesterden⁽²⁰⁾. Toch bleef de « Kitvbat Nissan » voortleven tot onder de hedendaagse Franse kolonisatie en dat onder de invloed van de Romeins-Griekse kultuur. De alleroudste oorsprong dient dus gezocht in Griekenland, waardoor ook de betekenis, in het licht van de mytologie, zal verklaard worden, ingeschakeld als het was in de « lachriten » waarmee het jaar moest worden ingezet, als onderpand van zegen en geluk.

Heel wat folkloristische gebruiken zijn restanten van traditioneel gebleven mytologische bijgelovige praktijken, in hun ontstaan innig verbonden met de godenleer der primitieven. Hier is dat weer het geval.

In Thessalië, een Noord-Oostelijke provincie van Griekenland, woonden eertijds Aeolische volksstammen, die geloofden dat god « Risus », de god van de « Lach », het jaarbegin voorzat en zegende elkeen die met een lachrite bij het nieuwjaar zijn welwillendheid inriep. Hij werd aangezien als de god van de welvaart en van het geluk.⁽²¹⁾

Thessalië was in de oudheid bekend om zijn steden, Larissa, Karditsa, Trikillia, Pharsale en de kleine haven Volos aan de Egeïsche zee. Het was één met Penkaebia, Hestiaeotis, en Pelasgieties, eveneens Aeolische naburen, doch op politiek gebied verbonden met Macedonië, kwam het in 197 vóór Christus onder Romeinse heerschappij. Het was immers te Pharsale dat Cesar en Pompejus elkander ontmoetten en de hegemonie over de wereld betwistten.

Over de godsdienst van het oude Thessalië en Egea is niet veel gekend, daar de schriftelijke documenten nog niet ontcijferd werden en er door de Hellenisten nog veel gissingen werden gemaakt over de toedracht van de voor-hellenistische levensbeschouwing, heel wat ouder zelfs dan de Griekse kultuur.

Uit opgravingen nochtans is uit te maken dat de Thessaliërs naast een vruchtbaarheidsgodin, een « Terra Mater », ook een manne-

(19) Oeuvres complètes de St. Augustin, 's Hertogenbosch, 1868, dl. VIII, blz. 179.

(20) Dr. A. SIZOO, Augustinus, leven en werken, Kampen, 1957, blz. 8.

(21) APULEJUS, Metamorphosen, boek III, c. II.

lijke god vereerden⁽²²⁾, halfmens, half-dier, die op amphoren en urnen is terug te vinden⁽²³⁾, zoals op de vaas « de dans der Minautooren » in het British Museum; te zijner eer voerden mannen en vrouwen met dierenhuiden vermomd, rituele dansen uit; op de mantelboorden van Despoina, bewaard in het Nationaal Museum te Athene, staan dansers afgebeeld, die verkleed met dierenvellen, rituele dansen uitvoeren⁽²⁴⁾.

Sommige Hellenisten zagen daarin een oogst-rite ter ere van de godin van de vruchtbaarheid, maar M. Herkenrath⁽²⁵⁾ is van mening dat deze maskaradedansen behoren tot, wat bij de Egyptenaren de « Hilaria », de lachriten waren, bij de inzet van het nieuwe jaar, wat dus helemaal overeenstemt met de gegevens van Apulejus, die van die feesten ooggetuige was en die tot in de bezettingstijd zijn blijven voortleven. Immers in die afbeeldingen treft vooral de « hilariteit » van de dansers, onder wie heel wat mannen met dronken, drollige tronies, de toeschouwers schijnen te amuseren.

De Thessaliërs smeekten bij het begin van het jaar, de welwillende genegenheid af van de god « Risus », door te zijner eer te lachen en te doen lachen, want het bijgeloof wilde dat heel de loop van het jaar in het teken stond van het « eerste gemoet »; dat was het gelukkig voorteken van voorspoed en welvaart, en aan die lachriten werd dus een bijzondere kracht toegekend, door de gratie van de god van de Lach. Het jaar moest dus inzetten met een religieus-komische ritus, om de gunst van « Risus » te winnen.

« Wij openbaren ons spel », schrijft Apulejus, als was die ritus reeds eigen erf geworden, « en dragen het op aan de god Risus, telkens bij het keren der jaren, « per annua reverticula », dat wordt door ons plechtig gevierd en telkens met nieuwe vurigheid en toenemende frisheid. Risus, de goed van de Lach, vergezelt heel het jaar door, met welwillende gratie en liefde, hen die aan die feesten deelnemen en hij zal niet gedogen dat hen harteleed overkomt; hij zal veeleer hun hoofd kronen met altijd toenemende, serene schoonheid, assidua serenaque venustate »⁽²⁶⁾.

De antieken hebben « Risus », « les Ris », « le Ris », kind gemaakt

(22) M. GORCE, *Les Religions Egéennes, Préhelléniques*, in *Histoire générale des Religions*, Parijs, 1944, blz. 4.

(23) *ibidem*, blz. 12.

(24) *ib.* blz. 29.

(25) *ib.* blz. 388, nota 9-10. — M. HERKENRATH, *American Journal of Archeology*, 1937, N° 3.

(26) APULEJUS, o.c. boek 2. — THEODORI SITZMANNI, *Notae ad Salviaum*, Bremen, 1688, blz. 249, nota 748.

van Venus, de godin van de liefde, broeder van de Gratiën; hij behoort tot het gevolg, tot de hovelingen van Venus; later zullen de Romeinen in hun « Kalendae Apriles » hem in de schaduw laten en Venus op de voorgrond brengen in de feesten van één-april. Men begrijpt dan ook dat de jeugd en de jonggehuwden zich inspanden in die tijden van bijgeloof, die god van de liefde en de voorspoed te eren. In de fabelen van La Fontaine, bij Boileau en de humanisten, komt deze klassieke mytologische geluksgod dan ook terug :

« Que dirai-je des traits où les Ris sont logés,
Des yeux aux brillantes merveilles »⁽²⁷⁾.

Apulejus kondigt met blijdschap de dag aan van het nieuwe jaar : « Morgen komt de grote dag, que die mortalium **sanctissimum Deum Risum**, waarop we de allerheiligste god van de Lach zullen vieren, hilare atque gaudiali ritu, en hem goedgunstig zullen stemmen door een opgeruimd vrolijk ritueel; want, O Risus, Uw liefzaligheid maakt ons mooier en lieflijker! Mocht iets van Uw eigen geluk zich mengen met deze feesten, waarmee we U eren »⁽²⁸⁾.

Eens dit algemeen principieel aanvaard, dat er MOEST gelachen worden, als voorteken van een voorspoedige toekomst, valt het niet moeilijk alle lachriten, gelijk ook van welke jaarsfeest, tot hun ware betekenis te herleiden. We zullen tenandere zien dat « het zenden » als een onderdeel moet beschouwd worden van de maskaradefeesten, die vroeger op de vooravond van nieuwjaar plaats hadden en behoren tot de « hilaria », de lachriten.

De eerste kerkvaders zullen dat bijgelovig lachen streng veroordelen en verbieden; bij hen vinden we heel wat littekens terug, die deze stelling bevestigen; houden we er rekening mee dat we meestal bij hen het Juliaans kalender in zwang zien, onder Romeinse invloed.

Tertulianus schrijft⁽²⁹⁾ : « Zullen de jaarfeesten aan ons behagen? Ons, die vreemd moeten blijven aan de Saturnaliën en Sabbatinen, niet ».

St. Augustinus⁽³⁰⁾ : « Wij verbieden die dwaze zotternijen, circusspelen, maskaraden, vermommingen en het gekscheren met anderen, door ze te verzenden ».

Salvianus van Marseille, priester uit de Vde eeuw, schrijft⁽³¹⁾ : « Zijn het de consuls die het begin van het jaar aanduiden? Om de

(27) LA FONTAINE, Les Amours de Psyché, Parijs, 1669, dl. I, blz. 84.

(28) APULEJUS, o.c.

(29) TERTULIANUS, Opera omnia, Parijs, 1857, de Idololatria, N° 14.

(30) Oeuvres complètes, o.c., dl. VII, blz. 179.

(31) SALVIANI MASSILIENSIS, Opera, Bremen, 1688, blz. 11, de gubernatione Dei.

mensen te behagen, leiden zij de « frivola », de lichtzinnigheden en de « irridenda », de lachspelen; ze geven de namen aan het jaar en zeggen wanneer het begint. Als Risus, de Lach moet gepaard gaan met onreinheden, kunnen wij dan lachen? Zou onze lach niet krimineel zijn? Wij mogen ons niet permitteren tot die lachriten toe te treden, mee te heulen met die dwaasheden en zinloosheden, wanneer dit een smaad is voor God ».

Johannes Chrysostomus spreekt in dezelfde zin : « Wij veroordelen de « ridicula », de lachspelen en riten, quae selicitis risum parit, die de genodigden tot lachen wekken; het is een schande, het nieuwe jaar tot een dwaasheid te doen uitgroeien « reliquum se annum sic transiturus », door er een voorteken in te zien, dat het jaar gunstig zal verlopen⁽³²⁾.

St. Elooï wist dat de Germanen onder invloed van de Romeinse kultuur, die lachriten hadden overgenomen : « Ridiculosa Kalendas Januari » : « Ik verbied die lachspelen bij het jaarbegin⁽³³⁾. Paus Zacharias schrijft aan de H. Bonifacius : « Si quis Kalendae Januarii rite ethnicorum, zo iemand de riten van de heidenen op nieuwjaar naleeft, door fakkels te ontsteken, feestmalen te houden, zingend door straten en wijken te lopen, stoeten te organiseren, hij weze in de ban »⁽³⁴⁾. Die feesten bleven nog lang voortbestaan in Frankrijk, men noemde ze : « les fêtes de la liberté de décembre », « la fête des fous », festa stulterus »⁽³⁵⁾; ze werden door het concilie van Amiens verboden in 1182, maar schenen onuitroeibaar!

In Vlaanderen was het op nieuwjaarsavond « verzenderkensdag »; eertijds stuurde men de kinderen te Brugge naar de Van Eyckplaats of naar de Memlinplaats « om te gaan kijken naar die man die zoveel neuzen had als er dagen waren in het jaar »; te Gistel, Jabbeke en omstreken van Torhout zond men ze naar het kerkplein, soms twee dagen vóór nieuwjaar, « om te gaan kijken naar die wondere man die zoveel ogen of oren had als er nog dagen waren in het jaar ». Soms werden jonge mensen naar de pastorij gezonden voor een stervende helemaal op zijn uiterste lag en amper nog één dag te leven had, de scheurkalender.

Op het feest van St. Sylvester, 31 december, legde men keien, stenen in de schoenen en kousen van de langste slaper, men naaide

(32) JOANNES CHRYSOTOMUS, Opera omnia, Parijs, 1839, dl. I, blz. 855.

(33) M. PARENTY, St. Ouen, Vie de St. Eloi, Parijs s.a., blz. 107. — Zie ons artikel in Volkskunde, Strenen, N° 3, 1957, blz. 128.

(34) CAR. DU FRESNE DU CANGE, Glossarium ad scriptores Mediae et Infimae aetatis, Frankfurt a.M., 1710, zie Kalendae.

(35) TERWECOREN, o.c. — PAUL LA CROIX, Sciences et Lettres au Moyen-âge, Parijs, 1874, dl. II, blz. 260.

zijn mouwen en zakken toe, men borg zijn tafelbenodigdheden weg, want er moest gelachen worden!

In sommige streken van Frankrijk begon het jaar op 8 december⁽³⁵⁾ door kerkelijke concilies vastgelegd; op die dag zonden men de onnozele mensen naar het plein van de Notre-Damekerk te Parijs, op zoek naar « monsieur le Gris »; wanneer ze van deur tot deur waren gaan aankloppen en vragen naar dat onvindbaar persóontje, leidde men ze naar het centrum van de Grote Plaats, om het standbeeld van Christoffel Columbus te gaan omhelzen, dit standbeeld was uit plaaster gegoten, maar bezet met een loden bekleeding en zo vonden ze « mijnheer de Grije ». Zo zonden de oudere kantoorklerken hun jongere leergasten op boodschap om « le moule à turet » te gaan halen, een matrijs om perkamenten boekenkasten te maken, iets dat natuurlijk geen zin had.

De Germanen begonnen het jaar op één-maart, ingezet met de algemene Rijksdag, zoals ze dat van de Romeinen geleerd hadden, die op die dag het oorlogsseizoen inzetten om het af te sluiten in oktober; dat militair jaar stond onder de bescherming van de oorlogsgod Mars⁽³⁶⁾.

In Frankrijk heeft nog lang de gewoonte bestaan op het feest van Simon en Judas, 28 oktober, de simplen te verzenden naar de Tempeliersburcht, le Temple, om mispelen te halen bij de wachters, die de verzondenen op het lijf vielen, ze met roet het aangezicht insmeerden en ze dan, zwart als git, de straten instuurden tot jolijt van de stad⁽³⁷⁾.

In Italië werden de feesten gevierd op de vooravond van één-maart, trouw aan de Romeinse lachriten, zoals ze door Polydor Vergilius, die zelf Umbriër was, beschreven werden: « Er werden op de voornacht, grote vuren ontstoken, optochten gehouden met vlamme toortsen; de mannen en vrouwen vermomd en verkleed zongen liederen en vermaakten zich als gekken in lach en spel »⁽³⁸⁾. Dit moet ook vroeger bij ons bestaan hebben, want een spreekwoord zegt: « Op eersten van meert, zendt men de gekken, waar men begeert »⁽³⁹⁾.

Op heel wat plaatsen begon in Europa het nieuwjaar met Pasen, wat men noemde de « stylus Franciae », die ook in Vlaanderen in zwang kwam tijdens het Bourgondisch tijdvak, in 1432⁽⁴⁰⁾.

(36) Dr. J. L. M. DE LEPPER, *De Godsdienst der Romeinen*, Roermond, 1950, blz. 198.

(37) TERWECOREN, o.c.

(38) POLYDORI VERGILII, o.c., blz. 381.

(39) Dr. K. C. PEETERS, o.c., blz. 351.

(40) J. HÉFÉLÉ, *Hist. des Conciles*, Parijs, 1869, dl. I, blz. 369.

Pasen was immers het begin van de nieuwe eerste maand; St. Ambrosius schreef «*primi mensis exordium*», dan komt er vernieuwing van leven en wordt de kille nacht verdreven⁽⁴¹⁾. Zoals bij de ark van Noë, een duif met groene tak de lente aankondigde, zo is het bewezen dat met de lente het jaar begint⁽⁴²⁾.

In de XII-XIIIe eeuw groeiden de kerkelijke mysteriespelen uit tot dramatische tonelen, maar weldra liet het aan voornaamheid te wensen over, er kwamen in de verrijzenisspelen een menigte samspraken voor, vol boertigheden, platte gemeenheden van zelfverkopers, soldaten, Joden en helse geesten, zodat het spel uitgroeide tot een ware «**Paasklucht**»⁽⁴³⁾. Het was een algemeen aanvaarde overtuiging dat er op Paaszaterdag en op Pasen, bij het wijden van de Paaskaars en het hangen van het Paascharter, de nieuwjaarsakte, moest gelachen worden, en men zag de predikanten hun best doen om hun gehoor, de «*gaudia pascalia*» op te dienen; de «*risus pascalis*» moest er zijn! «*Le ris pascal est un conte plaisant que les prédicateurs avaient coutume de débiter à leur auditoire le jour de Pâques*»; heidens bijgelovig gebruik, dat traditioneel, in het kerkelijk leven is blijven voortbestaan⁽⁴⁴⁾.

Volgens de stadsrekeningen van Nijvel van 1530⁽⁴⁵⁾, werden op Pasen en op Paasmaandag, «*jours de grands caresmaux*», echte karnavaldagen, feestelijkheden gehouden, er werd door de stad wijn geschonken, feestmalen gegeven en lachspelen georganiseerd; men noemde dat «*les jours de gros pois*», een volkse uitdrukking, «*gros pois, pois pilés*» gekend in de Franse letterkunde als een religieus spel vol boertigheden, om te doen schaterlachen, «*se dit de farces*»⁽⁴⁶⁾. Het was nieuwjaar en de grappen waren aan de orde van de dag.

In Oekraïne, nu Rusland, bestond vroeger de gewoonte op tweede Paasdag na de dienst, dat huwbare jongens de meisjes verrasten met een ferme emmer water en ze druipnat goten; ze verborgen zich, goed gewapend met kruiken en emmers, om het meisje te vangen, tot algemene vreugde. Op veelkleurige prentkaarten was dit toneeltje afgebeeld, en er onder stond de tekst, «*Christos voscreis*», «*Christus is verzezen*».

(41) St. AMBROSIUS, Opera, Leiden, 1661, de mysterio Pascae, c. II.

(42) RUPERTUS VAN TUY, Opera, Venetie, 1769, dl. I, blz. 181.

(43) M. MULDER, Liturgisch Tijdschrift, 1911, blz. 343. — 1912, blz. 40 — Kan. VAN DE VELDE, De Goede Week en het Paschfeest, Brugge, 1924, blz. 281.

(44) BESCHERELLE, o.c. — LITTRÉ, o.c.

(45) Le Folklore Brabançon, 1927, N° 93, blz. 290.

(46) LITTRÉ, o.c.

Zo was ook één-april op vele plaatsen nieuwjaar, volgens het maan- of zonnekalender, naar de vaststelling van de zodiak⁽⁴⁷⁾. De oudste en meest natuurlijke jaarstijl, zo van de herdersvolkeren als van de landbouwers, was wel de dierenriem; de zonnestijl zette in met de nachtevening van 21 maart, met de eerste dag van de eerste nieuwe maand, onder het teken van de « Aries », het sterrenbeeld de Ram, die met zijn gulden horens de nevels doorboort en de zon brengt⁽⁴⁸⁾.

Deze kalender berustte niet op politieke of religieuze ingevingen, maar op een wetenschappelijk astronomisch stelsel, bij alle volkeren in het Oosten van in de verste oudheid in gebruik. De volksmond noemt maart nu nog « de voorjaarsmaand », want met de lente begon het nieuwe jaar.

De naam april, komt wel van « aperire », openen.

« Mijnen naem Aperilis, veranderd in April,
Beteekent dat sig nu de aerde op'nen wil,
Om in de lentetijd de vruchtbaarheid te geven

Door waermte naer den eysch, die al wat leeft doet geven⁽⁴⁹⁾.

De Aeoliërs volgden het zodiakaal jaar zeker, vóór de invasie van de Romeinen, zoals de Grieken de « Neomijnia Aprillieu » de nieuwe maan van april, als begin van het jaar, toegewijd aan de god van de Lach... de lente! De Romeinen⁽⁵⁰⁾ vóór de stichting van Rome, hadden ook deze jaarstijl en vierden op één-april Venus, in plaats van Risus, al werden later de januarifeesten ingevoerd bij het in gebruik nemen van het Juliaans kalender. Zelfs dan bleven de aprilfeesten voortleven ter ere van de liefdegodin, van de huwelijksvruchtbaarheid en het echtelijk geluk. Op één-april kroonden de meisjes en jonggehuwde dames zich het hoofdhaar met mirte-takken om Venus te behagen en om aan haar geluk deelachtig te worden. Gekroond met mirte gingen ze naar de tempel om hun offeranden aan te brengen; ze meenden immers dat Venus liefst verblijf hield met de saters onder de mirtebomen en er ambrozijn dronk; daarom dronken ook zij op die dag, een mengsel van melk, honig en papavertee.

Op één-april begon ook het jaar bij de Albanezen, de Tosculanen, zoals bij de Chaldeërs de Babyloniërs en de vele nomadenvolkeren,

(47) PETRUS MARCELLUS CORRADIE, *Vetus Latium profanum et sacrum*, Rome, 1704, blz. 168.

(48) BEDA VENERABILIS, *Opera*, Hervas, dl. II, blz. 139, de ratione temperum.

(49) G. CELIS, oude vertaling van Ovidius *Fasti* 4-35, de Venere.

(50) PETRUS CORRADIO, o.c.

die voortgingen op het zodiakaal astronomisch stelsel en het zonnejaar volgden.

De formules : « Kalendae apriles » en de absolute ablatief : « Kalendis aprilibus » waren klassieke termen geworden in de volkstaal, ze betekenden : « Jemand vergeblich wegschicken, zum Aprilschicken, ablegare, ludibrio habere », verzenden, voor de mal houden, grappen uithalen⁽⁵¹⁾.

Tenandere het stamwoord dat de Romeinen van de Grieken hebben overgenomen, « Kalendae » zou volgens sommige etymologen komen van het werkwoord « Kaleê » en zou betekenen, « roepen » welke de religieuze feestdagen waren in het kalender; maar het is veel waarschijnlijker dat het komt van « Kaleê, Kalesê » dat zijn specifieke betekenis heeft : « exciter à rire »⁽⁵²⁾ doen lachen. De Kalendae waren dus dagen waarop oorspronkelijk bij de Grieken de lachspelen of Risusriten plaats hadden, heel speciaal in het begin van april, vandaar de uitdrukking « Kalendae apriles ».

Het « festum Kalendarum » van de Romeinen op één-januari, werd een namaak van de één-aprilfeesten van de Thessaliërs, genaamd « festus stultorum ». het feest der gekken⁽⁵³⁾.

Van de VIIIe eeuw tot 1299 werd meestal in Europa het zonnejaar gevolgd, dat begon met de eerste dag na de nachtevening van maart⁽⁵⁴⁾. Inderdaad in de XIIe eeuw schrijft Sigebert van Gemblours, dat, naast de kerkelijke jaartijlen nog een heidense in zwang is, « secundum propositionem gentilium primus dies saeculi »⁽⁵⁵⁾ die begon na de nachtevening van maart. Onze katedralen bezaten daartoe een in steen gehouwen dierenriemversiering, aangebracht in de buitenportieken van de zijgevel. Zo bezaten Sens, Amiens en ook Doornik een zodiak aan de zijportiek, speciaal voor de landbouwers⁽⁵⁶⁾.

Op één-april wensten, uit traditie, nog vele gelovigen in de XVe eeuw elkander een zalig nieuwjaar, de vervulling van hun schoonste begeerten⁽⁵⁷⁾ en raadpleegden hun heroscoop.

Dat deze gewoonte in de Nederlanden lang is blijven voortbestaan, zelfs na de jaarswending door Requessens ingevoerd, bewijst

(51) G. H. LUNEMANN, *Lateinisch-Deutsch Handlexicon*, Leipzig, 1817, Kalendae.

(52) DE FAUCONPRET, *Dict. Grec-Français*, Parijs, 1864.

(53) Bénédictins de S. Maur, *L'Art de vérifier les dates*, Parijs, 1770, blz. 146.

(54) *ibidem*, blz. IV, introduction. — HÉFÉLÉ, o.c., blz. 323.

(55) Bénédictins, o.c.

(56) FLAMMARION, *Astronomie populaire*, Parijs s.a., dl. II, blz. 294. — REUSENS, *Elément d'Archéologie Chrétienne*, Leuven, 1885, dl. II, blz. 565.

(57) MIGNE, *Dict. de Sciences occultes*, Parijs, 1860, zie avril.

een nieuwjaarsbrief van Jacob Cats van 1657; trouw aan de geest van de landelijke en familiale tradities schrijft de dichter :

« Het nieuwe jaer is hier, het Aertryk gaet ontsluyten,
De botten spruyten uyt, de boomen sullen spruyten,
Het kruyt en veylich gras sal kruypen wyt en breed,
De bloemkens sullen staen elck op syn best gekleet.
Den Tyt, den nieuwen tyt sal nieuwe jeugt gaen bringhen
Aen bergen, bosch en dal en allerhande dinghen
Wanneer de gulden Son met hare snelle peerden
Heeft al het jaer gerent, rontsom den kloet der eerde,
Sodat des hemels loop ons brengt den kortsten dag,
Begint dan weer opnieuw en rent gelyck se plach »⁽⁵⁸⁾.

Dit nieuwjaar ging gepaard met de traditionele karnavalfesten en allerhande lachspelen. Door het magistraat van Gent werd in 1549 en 1553 verboden op nieuwjaarsnacht zingend door de straten te trekken, muziekinstrumenten te bespelen, te gaan zingen aan de deuren, maskers te dragen, zich te vermommen ofte verkleeden; over dag was het toegelaten, doch zonder stokken of messen, vreedzaam en zonder kwaad te bedrijven; het was verboden dode katten, vuile prijen of dweilen op straat te werpen, met stinkende vuurpotten rond te lopen, te schimpen met burgerlijke of geestelijke personen⁽⁵⁹⁾. Er moesten zich dus op straat onbeschrijflijke tonelen hebben afgespeeld, dat een plakkaat zulks moest verbieden! Zulke grappen deden niet meer lachen, ze werden al te grof.

Werden die karnavalfesten afgelast, het onschuldig vermaak « te verzenden » bleef bewaard als lachrite, als spel van spotzieke en lachlustige geesten, die niet altijd begrepen werden. We geven een sprekend staaltje⁽⁶⁰⁾.

« Zeeker Hoedestoffeerder van mijn buurt, een persoon van geringe hersenen maar van een afgrijselijke laatdunkendheid, be-roemt zich, dat hij nu tien jaren, telkens nooit minder dan 100 verscheide personen op één-april heeft voor de gek gehouden. Mijn huiswaardin was laatst aan het hairplukken met hem omdat hij al haar kinderen, om diergelijke blauwe boodschappen uitgezonden hadde; haar oudste zoon stuurde hij bij een schoenmaker om een el zwarte zijde; haar oudste dochter deed hij een uur ver gaans door de stad lopen om een zeemonster te zien, mijn huiswaardin zelf kon

(58) JACOB CATS, *Werken*, Amsterdam, 1657, nieuwjaarsbrief.

(59) A. VAN WERVEKE, *Bijdragen tot de Geschied- en Oudheidkunde van Vlaanderen*, Gent, 1927. blz. 31.

(60) RICHARD STEELE, *De Spectator of Verrezene Socrates*, Amsterdam, 1731, uit het Engels vertaald door A. G. R. G., dl. I, blz. 282.

niet ontsnappen, dewelke hij na eenig ver afgelegen end van de stad om raapzaad zond, en die lomperd heeft sedert al dien tijd niet gedaan als om haar gelachen. Ride si sapis. Lach zo ge dat verstandig kunt ». Dan volgt een hele apologetiek over het verstandig lachen en om het verzenden te veroordelen.

BESLUIT : « Verzenderkensdag » was vroeger een onderdeel van de uitbundige **Lachriten**, die bestonden in maskaraden, vermommingen, boertige kluchtspelen, die om hun felle contrasten deden schaterlachen; de maskers, die meestal de koddigste misvormingen bieden van het aangezicht en meest komische trekken weergeven, getuigen daarvan.

Het was dus een folkloristisch gebruik van Aeolische afkomst, eigen aan het zonne-nieuwjaar, waarop in een bijgelovig ritueel moest gelachen worden ter ere van de god **Risus**, om zijn zegen te bekomen tot voorspoed en geluk, voor het nieuwe jaar.

Sommige folkloristen hebben het vermaak op de vooravond en voornacht van het jaarbegin, wel eens verklaard als een afscheidsrite van de winter en een welkomsrite voor de lente⁽⁶¹⁾, maar het moet veeleer gezien worden in deze zin dat het een voorteken was van welvaart en geluk, als lachrite.

De Grieken en Romeinen hebben die ritus overgenomen en overgeheveld tijdens de bezetting in hun kultuurgebieden, zodat het uitgroeide tot een Pan-Europees verschijnsel, het Midden-Oosten inbegrepen.

Het Verre-Oosten, Indië, China, Japan, enz. kennen de « aprilgrap » niet; we hebben missionnarissen uit die landstreken ondervraagd en hun antwoord was negatief, en bevestigden ze onze stelling. In Latijns-Amerika is het gekend door de kolonisatie.

Er kwamen dan ook verscheidene « verzenderkensdagen » in zwang, naar gelang er onder politieke of kerkelijke bevelgeving, een nieuwe jaarsijl werd ingevoerd, maar alleen moeten naar de « aprilgrap » teruggebracht als naar het oudste en oorspronkelijke type; dit laatste is ook het meest gaaf en algemeen blijven voortbestaan, los van de maskaraden, die werden afgelast.

Pr. JANSSENS C.ss.R.

(61) H. C. A. GROLMAN, *Nederlandsche Volksgebruiken*, Zutphen, 1931, blz. 50.

Oostvlaamse Folkloristische Bibliografie

(21^e vervolg)⁽¹⁾

AARDBEIENTEELT. F. D. K. — Hoe de aardbeien het rustige Oostvlaamse dorp Beervelde doen ontwaken. — De Zweep, 23/6/1957, blz. 14. Geïllustreerd.

(Over het ontstaan van de aardbeienteelt en aardbeienmarkt te Beervelde).

SINT-AMANDUS. Courteaux (F.). — De oudste Aalsterse Bidplaats. — Het Land van Aalst, 9^e jg., n^r 3 (1957), blz. 121-128. Geïllustreerd.

(Onderzoek over de oudste bidplaats van Aalst: de Ursmaruskapel of de Werfkapel. Legenden over het verblijf van Sint Amandus in het Land van Aalst en over de Amandusputtekes. Foto van het beeld van O. L. Vr. ter Druiven, dat verdween tijdens de brand van 18 mei 1940. Overdrukken van dit artikel, gepagineerd 1-8, werden uitgegeven onder de titel: « Waar stond de eerste bidplaats van Aalst », door de Vereniging voor Aalsters Kultuurschoon).

AMBACHTEN. Daem (Drs Marcel). — De Beroepsopleiding in de Kunstambachten te Gent tijdens de 14^e en 15^e eeuw. Uittreksel uit Feestbrochure « Jubelviering van het vijftigjarig bestaan van het Leercontract », Gent, 2 juni 1957, 17 blz.

(Handelt over de leerovereenkomsten in de volgende Gentse ambachten: goudsmeden, tapijtwevers, schilders, beeldsnijders, verluchters of miniaturisten, boekbinders en schrijvers, naar uittreksels uit de eigenlijke gildeboeken en uit de registers van de Keure en die van Gedele. S. voegt er talrijke beschouwingen aan toe. De overeenkomsten tussen leermeester en leerling of zijn voogd werden wettelijk vastgelegd, wanneer er gedeeltelijk afgeweken werd van het gewone statuut van de leerknapp. Ook interessant voor de folklorist).

SINT-AMALBERGA. D. G. — Zingend en biddend de Wegom te Temse (22 Km.) — Het Volk (Gent), 15/6/57. Geïllustreerd.

(Ooggetuigenverslag van de bedevaart van St. Amalberga te Temse op derde Pinksterdag, 11 juni 1957. 5 illustraties).

IDEM. Vanderveken (André). — De Wegom ter ere van Sint-Amalberga te Temse. — Oost-Vlaanderen, 6e jg., n^r 2 (maart-april 1957), blz. 32-33. Geïllustreerd.

IDEM. Smet (G. en M. de). — Dorpen langs onze Weg (Adriaan

(1) Zie Oostvl. Zanten XVI (1941), 119, 166; XVII (1942), 114, 190; XVIII (1943), 91; XIX (1944), 19, 69; XXI (1946), 22; XXII (1947), 21; XXIII (1948), 7, 72; XXIV (1949), 111; XXV (1950), 73; XXVI (1951), 90; XXVII (1952), 19, 123; XXVIII (1953), 105; XXIX (1954), 150; XXX (1955), 47; XXXI (1956), 60; XXXII (1957), 106.

Brouwerpad). Mater, Matronen en Heiligen. — De Toerist, 36e jg., n^r 6 (16 maart 1957), blz. 190-191. Geïllustreerd.

(Etymologie van « Mater ». Legende van St. Amelberga. Illustratie : De Sint-Amelbergakapel).

SINT-ANNA. Defraye (Léon) en a. — Jubelbedevaart (1732-1957) Sint-Anna ter ere. Deerlijk-St.-Lodewijk-Bottelare. Wetenswaardigheden. — Uitgave 't Bestuur der Bedevaart, 8 blz.

(Brochure uitgegeven bij gelegenheid van het 225-jarige bestaan van de bedevaart der inwoners van Deerlijk-St.-Lodewijk naar St. Anna te Bottelare. Historiek van de bedevaart, waarover zeer weinig documenten bestaan. Beschrijving van de St-Annakerk van Bottelare door G. van der Gheyn. Het gemeentewapen van Bottelare. Zie ook : J. Deerlijk-Bottelare. Meer dan twee eeuwen bedevaart — Oost-Vlaanderen, 6^e jg., n^r 3 (mei-juni 1957), blz. 68).

SINT-BARBARA. Knippenberg (Dr H. H.). — Sint-Barbaravie-ring. — Volkskunde, 58^e jg., n^r (1957), blz. 113-124.

(Gegevens uit Oost-Vlaanderen).

BEDEVAARTEN. Theys (Constant). — Bedevaarten voor anderen. — Het Land van Aalst, 9^e jg., n^r 6 (1957), blz. 303.

(Betreft een inwoner van Nederbrakel, die mits betaling bedevaarten deed voor andere personen en aangehouden werd om te bedelen).

IDEM. Theys (Constant). — De Bedevaart van Huizingen (Brabant) naar Borsbeke (O. Vl.). — Het Land van Aalst, 9^e jg., n^r 6 (1957), blz. 303-304.

(Gegevens uit het begin van de XVIIIe eeuw).

IDEM. Pieters (Jules). — De Stand van de studie der Volksbedevaarten. — Handelingen van het XXIIe Vlaams Filologenkongres. Gent 24-26 april 1957. blz. 390-391.

(Samenvatting der lezing met bespreking).

BEDEVAARTVAANTJES. Buvé (Albert). — Oude Bedevaartvaantjes uit het Waasland. — Oost-Vlaanderen, 6e jg., n^r 2 (maart-april 1957), blz. 40-41, n^r 3 (mei-juni 1957), blz. 65-67. Geïllustreerd.

(1° bijdrage : de oude bedevaartvaantjes van Beveren-Waas (St. Martinus), Doel (St. Cornelius), Eksaarde (H. H. Kruisen), Kieldrecht (St. Eligius). De paardenomwegang werd alhier afgeschaft in 1807. 2° bijdrage : de oude bedevaartvaantjes van Melsele (O. L. Vrouw van Gaverland), St.-Niklaas (O. L. Vrouw van Halle), Tielrode (St. Eligius), Zeveneken (St. Eligius), Zwiendrecht (St. Machutus), Waasmunster (St. Antonius-Abt, kapel van Rodendries) en het bedevaartplaatje van Baudelo (Sinaai) ter ere van O. L. Vrouw).

IDEM. Janssens C. ss. R. (Pr.). — Wase Bedevaartvaantjes. — Het Vrije Waasland (Weekblad, St.-Niklaas), n^r 31, 3/8/1957.

BIERFEESTEN. Oc. — Bierfeest en folkloristische Stoet te Oudenaarde. — Het Laatste Nieuws, 2/7/1957. Geïllustreerd.

(Verslag over het Adriaan Brouwerbierfeest te Oudenaarde gevierd op zaterdag, 29 juni 1957).

IDEM. Depret (Robrecht). — De Adriaan Brouwer-(bier)feesten. De Toerist, 36^e jg., n^r 6 (16 maart 1957), blz. 197-198. Geïllustreerd

(Ontstaan van het feest, dat ieder jaar sedert 1954 te Oudenaarde op St.-Pietersdag plaatsgrijpt. Fotokopie van het bierlied).

BLOEMENOPTOCHTEN. Sx. — Het Bloemencorso te St.-Niklaas. — Het Laatste Nieuws, 5/8/57. Geïllustreerd.

(Ging uit op zondag, 4 aug. 1957).

IDEM. X. — De Lustrumuitgave van het Bloemencorso te Gent. — Het Laatste Nieuws, 2/9/57. Geïllustreerd.

(Ging uit op zondag, 1 sept. 1957).

IDEM. Dz. — Het 7^e Bloemencorso te St-Gillis-Dendermonde. — Het Laatste Nieuws, 2/9/57. Geïllustreerd.

(Ging uit op zondag, 1 sept. 1957).

BROUWERE (JOZEF DE). Roeck (Victor de). — E. H. De Brouwer bekroond met de August De Rees-prijs. — Het Volk (Gent), 14/12/57. Met portret.

(Over het werk van deze verdienstelijke heem- en plaatsnaamkundige en folklorist, bij gelegenheid van zijn derde bekroning met de Aug. De Rees-prijs 1957 door het Davidsfonds, voor zijn « Geschiedenis en Toponymie van Impe »).

SINT-CHRISTOFFEL. X. — 1. De vijfde St.-Christoffel-Rally. 2. Christoffelbedevaart op de Christus-Koningparochie. — Het Vrije Waasland (Weekblad, St.-Niklaas), 3/8/57, n^r 31.

CIRCUSMUSEUM. Demol (A.) — Een Unicum in Europa : Het Circusmuseum Dugardein. — De Zweep, 83^e jg., n^r 52, 29/12/57, blz. 12-13, 8 illustraties.

(Over het bekende circusmuseum Dugardein te Oudenaarde).

DREMPEL. Giraldo (Walter). — Betovering en Onttovering rondom de Drempel. — Volkskunde, 38^e jg., n^r 2 (1957), blz. 57-76.

(In het volksgeloof is de drempel een grens tussen de dreigende buitenwereld enerzijds en de veilig beschutte ruimte van huis en stal anderzijds. Vandaar de talrijke praktijken van betovering, maar vooral van onttovering (meestal voorbehoedsmiddelen) met betrekking tot de drempel. Bijgewerkte tekst van de voordracht, die S. hield voor onze bond op 15/1/1956).

FIERTEL. Ameye (W.) .— De Fiertel-omweg te Ronse. Bonte Stoet trok doorheen de schilderachtige Vlaamse Ardennen. — Het Laatste Nieuws. 17/6/57.

(Beschrijving van de « Fiertel », die op zondag, 16 juni 1957, uitging).

FIERTELFEESTEN. Oc. — De Fiertelfeesten te Bevere-bij-Oudenaarde. — Het Laatste Nieuws, 14/10/57. Geïllustreerd.

(Beschrijving van de Fierteloptocht te Bevere-bij-Oudenaarde, die plaatsgreep op zondag, 13/11/57, met talrijke prachtige groepen en uitbeeldingen).

FOLKLORE-MUSEUM. Verstegen o.f.m. (E. P. P). — Het Museum voor Oudheidkunde en Folklore (te Lokeren). — Oost-Vlaanderen, 6^e jg., n^r 4 (juli-augustus 1957), blz. 79-80. Geïllustreerd.

(Handelt over de grote betekenis van een lokaal museum voor heemkunde, in dit geval dat van Lokeren, voor het wekken van de liefde tot het eigen volk en de eigen cultuur bij de toerist).

IDEM. Spits. — Het Kinderen Alijnshospitaal. Het Museum voor Folklore. — Het Laatste Nieuws, 27/1/57.

(Over de herstellingswerken aan de gebouwen van het Kinderen Alijns Hospitaal en de plannen van Konservator J. Boes voor de inrichting van het nieuwe folklore-museum aldaar. Zie ook: Pauwels (C.). Kinderen Alijnshospitaal wel dra museum voor folklore — Idem, 6/10/57. Geïllustreerd. Lishout (P. van). In het Kinderen Alijnshospitaal — Idem, 17/11/57).

IDEM. Steenbergh (H. van). — Het Museum van Dendermonde. — Oost-Vlaanderen (6^e jg., n^r 6 (nov.-dec. 1957), blz. 130-131. Geïllustreerd.

(Historiek van het gebouw, de vroegere Vleeshalle. Beknopt overzicht van de voorwerpen, waaronder talrijke folkloristische).

SINT-GERTRUDIS. X. — St-Antelinks. De H. Gertrudis. — De Beiaard (Weekblad, Zottegem), 9/3/57.

(Over het leven van St. Gertrudis van Nijvel, patroonheilige van St. Antelinks en beschermster tegen muizen en ratten. De verschillende gissingen over de oorsprong van deze verering worden onderzocht).

GROENTENMARKT. Zutter (H. De). — De Gentse Groentemarkt. — Oost-Vlaanderen, 6^e jg., n^r 6 (nov.-dec. 1957), blz. 125-127. Geïllustreerd.

(Beschrijving van de Groentemarkt met aanpalende gebouwen. Klare foto van O. L. Vrouw met de Inktpot).

HANDBOOGSCHUTTERS. Pieters (Jules). — Het Handboogschuttersgild van Berlare-bij-Dendermonde. — Overdruk uit de Gedenkschriften van de Oudheidkundige Kring van het Land van Dendermonde, 1957, 58 blz. Geïllustreerd met foto's van de braak en het gildebلاzen.

(Aan de hand van twee nog overgebleven registers uit het archief van het meer dan driehonderdjarige schuttersgild St.-Sebastiaan te Berlare, maakt S. de historiek van dit gild op. We krijgen tevens een klare kijk in de naleving en de geleidelijke ontwikkeling van zijn oude statuten. Interessante bijlagen en nota's sluiten dit degelijk overzicht van het bestaan ener plattelandse schuttersvereniging. Wij wensen met S. dat deze bijdrage door vele andere in dezelfde aard moge gevolgd worden. Er is nog veel te doen op het gebied van de studie der schuttersgilden in Vlaanderen, die nochtans een zo grote rol gespeeld hebben in het dorpsleven).

HERBERGEN. Keyser (Prof. Dr P. de). — Van Soldatenkwartier naar Gasthof. « De Herberg in de Nederlanden ». — Het Laatste Nieuws, 27/11/57. Geïllustreerd.

(Omstandige bespreking van de belangrijke studie van Mr B. H. D. Hermessdorf over « De Herberg in de Nederlanden », uitgegeven bij Van Gorcum, Assen, 308 blz., geïllustreerd. Dit werk is een eersterangs bijdrage tot de kultuurgeschiedenis der Nederlanden).

ST.-HERMES. Cambier pr. (A.). — St. Hermes en zijn Cultus te Ronse. — Annalen van de Geschied- en Oudheidkundige Kring van Ronse en het Tenement van Inde. D. VI, 1957, blz. 37-50.

(Legende van St. Hermes. Hoe de relieken van St. Hermes te Ronse zijn gekomen. Hypothese over de oorzaak van zijn aanroeping tegen krankzinnigheid aldaar. Over de kuur met bad en andere vormen van verering in de middeleeuwen. Invloed van deze kultus op de lokale letterkunde, muziek en volkse letterkunde. De Fiertel : ontstaan en ontwikkeling).

IJSKELDERS. Abeele (R. van den). — Nog over Ijskelders. — Ons Heem, 12^e jg., n^r 2 (1957), blz. 65-66.

(Over een twaalfstal Oostvl. ijskelders uit de Franse tijd (1795), waarvan er nu nog een viertal bestaan).

JOELTIJD. Bossche (Lic. N. van den). — De Folklore van het Joeltijdperk. — Jaarboek van de Zottegemse Culturele Kring, 1956-1957, blz. 87-105. Geïllustreerd.

(S. onderzoekt wat van het oorspronkelijke Joelfeest overblijft in onze huidige Kerstviering).

KAAS. Baert (G. P.). — Leiekaas. Biekorf, 58^e jg., n^r 2 (1957), blz. 61-62.

(Over de bekende witte, platte kaasjes van Deinze en omgeving. Hoe ze vervaardigd worden. Enkele typische verkopers ervan uit het begin der XXe eeuw).

KARNAVAL. A. A. — Karnaval te Aalst. Een vernieuwd feestprogramma. — Het Laatste Nieuws, 9/2/57. Geïllustreerd.

(Over de nieuwe Aalsterse reuzen : Polydoor, Polydora en Polydooke of het kindeke Baba van beeldhouwer Marc de Bruyn, over de nieuwe Aalsterse en vreemde groepen, over de viering van karnaval te Aalst).

A. D(emey). Te Aalst maakt men drie dagen de lof der zotheid, en A. A. Prins Karnaval vierde hoogtij te Aalst. Idem, 4/3/57, geïllustreerd. A. Demey. Prins Karnaval zwaaide zijn staf. De Zweep, 10/3/57, geïllustreerd. Voor Meilegem : Oe. Na 53 jaar stilte... Meilegem kende weer de roes van de karnavalviering. Het Laatste Nieuws, 5/3/57. Een optocht ging er uit over een afstand van zes kilometer, met de reuzen van Meilegem).

IDEM. Ht. — De Karnavalviering te Lede. Puike Groepen treden telkens op. — Het Laatste Nieuws, 7/8/57 (Kosteloos gelegenheidsblad voor de jaarbeurs te Lede). Geïllustreerd.

(Over de Leedse reuzengroep van markies Willem Bette en zijn echtgenote Anna-Maria de Hornes en over de karnavalgroep « De Wolala's Indianen »).

HEILIG KRUIS. Damme (Roland) (P. Schroeder). — Les « Croix miraculeuses » d'Eksaarde au Pays de Waas. — Le Règne du Cœur de Jésus, 47e jg., n^r 5 (dec. 1956), blz. 130-131. Geïllustreerd. Damme (Roland) (P. Schroeder — La troisième Croix d'Eksaarde au Pays de Waas. — Idem, 47e jg., n^r 6 (januari 1957), blz. 155. Geïllustreerd.

Damme (Roland) (P. Schroeder). — La Croix de la petite béguine de Gand. — Idem, 47e jg., n^r 8-9 (maart-april 1957), blz. 230-231. Geïllustreerd.

(De legende van het begijntje Matteken).

SINT-LIVINUS. X. De H. Livinus in onze Streken. — De Beiaard (Zottegem), 16/8/57.

(Verering, legenden, bedevaartgebruiken).

LUCHTVAART. Buvé (Albert). — Luchtvaart in het Waasland. — Annalen van de Oudheidkundige Kring van het Land van Waas. D. 61, 2e afl. (1957), blz. 229-232.

(Gegevens over de eerste luchtvaart-proefnemingen op het einde van de 18e eeuw te Sint-Niklaas en over de stichting van de Aëro-Club van Sint-Niklaas in het begin der XXe eeuw).

MEIBOOM. Graft (Dr Catharina van de). — Wat ons van de Meiboom rest. — Volkskunde, 58^e jg., n^r 2 (1957), blz. 49-56.

(Overzicht van wat nog in Noord- en Zuid-Nederland bewaard bleef van de meiboomviering. Vele gegevens over Aalst).

MOLENS. D. V. — Rosmolens in het Meetjesland. — Ons Heem, 12^e jg., n^r 2 (1957), blz. 63.

IDEM. Vynck (F. de). — De molen van St.-Martens-Latem. De Coorenwintmeulen. — Het Laatste Nieuws, 10/11/57. Geïllustreerd.

(Over de volledige herstelling van deze 15^e eeuwse molen en de feestelijkheden bij die gelegenheid op zondag, 9/11/57, ingericht door de Vrienden

van het Natuurschoon der Leiestreek. Ook historische en folkloristische gegevens over deze molen).

MOSSELEN. Spits. — Mosselen, een typisch Volksgerecht. — Het Laatste Nieuws, 1/9/57. Geïllustreerd.

(Over de verdwenen volksfiguur: de mosselman, die met zijn witgekuifde smalle kar, met half tonvormige bodem, en met ratel de steden en dorpen doorkruiste en over de ondergang van de mosselteelt te Boekhoute-Filippine).

NIEUWJAAR. Janssens C.ss.R. (P.). — « Strenen ». Nieuwjaarsbrood en Koeken. — Volkskunde, 58^e jg., n^r 3 (1957), blz. 125-133 Geïllustreerd.

(Interessante gegevens over de « blanken » of « patacons » als versiersels der « roggenbroden » die in Waasland met Nieuwjaar geschonken worden. De bijgevoegde foto stelt enkele « patacons » voor, afkomstig uit Bazel-Waas, maar gebakken te Hamme).

SINT-NIKLAAS. Sz. — Grote Kindervriend op Bezoek te Sint-Niklaas. Met zwarte Piet in folkloristische optocht. — Het Laatste Nieuws. 22/10/57. Geïllustreerd.

(Over de folkloristische optocht, die uitging op zondagnamiddag, 20 oktober 1957, en waarin de talrijke legenden over St. Niklaas werden voorgesteld en de Sint werd verheerlijkt als patroon van verscheidene ambachten en neringen, als huwelijksmakelaar en als duivelbanner. Als illustratie de reus « Zwarte Piet »).

SINT NIKLAAS VAN TOLENTIJN. A. D. S. — De Processie van de H. Nikolaas van Tolentijn te Gent. — Het Volk (Gent), 7/9/57. Geïllustreerd.

(Enkele woorden over zijn leven, het wonder der broodjes, de oorsprong der devotie in Vlaanderen, de broederschap te Gent gesticht in 1647, de omme-gang, die in 1957 op 8 september uitging door de St.-Stefanusparochie. Weg-wijzer).

O. L. VROUW. Linden (R. Van der). — O. L. Vrouw ter Linden te Aalst. — Mariaal Tijdschrift (Gent), 28^e jg., n^r 2 (1957), blz. 53-56. Geïllustreerd.

(Reproductie van het bedevaartvaantje).

IDEM. Linden (R. Van der). — De Schreikapel te Steenhuize-Wijnhuize. De ligging en de naam. — Idem, 28^e jg., n^r 3 (1957), blz. 86-88. Geïllustreerd.

(Foto van de kapel).

IDEM. Linden (R. van der). — De Kapel van O. L. Vr. van Lourdes te Paulatem, de kleinste gemeente van Oost-Vlaanderen. — Idem, 28^e jg., n^r 4 (1957), blz. 118-120. Geïllustreerd.

(Tot 1920 : lintjes tegen de koorts. Tot 1914 : water uit een bron).

IDEM. Linden (R. Van der). — O. L. V. van Bijstand te Outer bij Ninove. — Idem, 28^e jg., n^r 4 (1957), blz. 121.
(Koortslintjes worden gebonden aan het hek bij de nis).

PAASEIEREN. Pieters (Jules). — Oeufs de Pâques en Belgique. — Schweizerisches Archiv für Volkskunde. Bazel. 53^e jg., n^r 2/3 (1957), blz. 120-125.
(Gegevens uit Oost-Vlaanderen).

PAUWELS (ARMAND). Baert (G. P.). — Folklore in de Leiestreek. — Bijdragen tot de Geschiedenis der stad Deinze en van het Land van Leie en Schelde. Deinze, n^r 23 (1956), blz. 9-59. Geïllustreerd.
(Een piëteitsvol artikel over het leven en het folkloristisch werk van de Deinse zanter, wijlen Armand Pauwels (1878-1952) met een rijke keus uit zijn onuitgegeven aantekeningen).

PLAATSNAMEN. Vangassen (H.). — Plaatsnamen te Ninove. Grasland. — Het Land van Aalst, 9^e jg., n^r 3 (1957), blz. 98-109. 2 kaarten.
(Plaatsnamen over grasland met de elementen : aard, broek, bruul, inge, eusel, meers, weerd en weide).

REDERIJKERS. Vangassen (H.). — De Rederijkerskamer van Sint-Anna te Ninove in de XVIIe en XVIIIe eeuw. — Het Land van Aalst, 9^e jg., n^r 2 (1957), blz. 49-66. Geïllustreerd.

IDEM. Rouck (Germain de). — De Rederijkers te Ronse in de 15^e en 16^e eeuw. — Annalen van de Geschied- en Oudheidkundige Kring van Ronse en het Tenement Inde, D. VI, 1957, blz. 9-27. Geïllustreerd met 3 fotokopies.

REUZEN. D. N. — Reuzenhuwelijk te Nazareth. — Het Volk (Gent), 18/6/57. Geïllustreerd.
(Op zondag, 16 juni 1957, op het gehucht Stenen Molen, te Nazareth, huwelijk van de reus Dorus Mulders (gedoopt in 1956) met de reuzin Manske van de Steynstraete, in aanwezigheid van de reuzen van Kruishoutem en van de Chr. Middenstandsbond van Deinze. Beschrijving en foto der nieuwe reuzen. Zie ook de Gentenaar, 17/6/57 (foto) en 18/6/57).

IDEM. S. L. — Lebbecke. Reuzenhulde. — Het Volk (Gent), 12/8/57. Geïllustreerd.
(Huldiging van het Lebbeckse reuzengezin in nieuwe kledij: Jef Tomaat (1928), zijn vrouw Mie Spruyt (1948) en de twee reuzenkinderen Suske en Wiske (1950), op zaterdag 11 aug. 1957).

IDEM. X. — Tachtig Reuzen in de Regen te Elsene. Een indrukwekkende stoet omheen de vijvers. — Het Laatste Nieuws, 9/9/57. Geïllustreerd.

(Verslag over de reuzenoptocht, die op zondag 8/9/57 te Elsene uitging en waaraan talrijke Oostvl. reuzen deelnamen. Zie ook voor programma: Brabantse Chronycke, in Het Laatste Nieuws van 7/9/57).

IDEM. X. — De honderdjarige Fiertel te Zulte. Wedergeboorte van « Fransoo » en « Adèle ». — Het Laatste Nieuws, 8/10/57.

(Op zaterdagavond, 7 okt. 1957, werden de twee oude Zultse reuzen « Fransoo » en « Adèle » ter dood veroordeeld, onthoofd en verbrand. De nieuwe reuzen, ook « Fransoo » en « Adèle » genoemd, deden daarna hun blijde intrede. Op zondagnamiddag trok de honderdjarige fiertel door de gemeente).

IDEM. — Zie Karnaval.

ROMMELPOT. Collaer (Paul). — Le Tambour à friction (Rommelpot) en Flandre. — Overdruk uit « Les Colloques de Wégitmont », Vol. I, 1954-1955, Parijs-Brussel, 1956, blz. 188-194. Geïllustreerd.

(Portret van de laatste gekende sterrezanger met rommelpot, Felix van Eeckhoute uit Wakken (W.-Vl.), wiens vader afkomstig was uit Gottom (O.-Vl.). 2 versies van Witte-Donderdagliedje met rommelpotbegeleiding, waarvan één uit Kalken).

SAGEN. — Zie Pauwels Armand.

Zie ook : Volksovattingen.

SAGENONDERZOEK. Keyser (Prof. Dr P. de). — Het Sagenonderzoek in Oost-Vlaanderen. — Neerlands Volksleven, 7e jg., n° 2 (1957), blz. 33-36.

(Rede uitgesproken op de stichtingsvergadering van de « Stichting tot Codificatie van de Nederlandse Volksverhalen », op 27 nov. 1956, te Breda. Handelt hoofdzakelijk over het sagenonderzoek door studenten van Prof. P. de Keyser in O.-Vl.: Lic. R. de Geeter voor Zuid-Oostvlaanderen (1952), Lic. H. Arens voor 't Waasland (1954), Lic. A. de Smijter voor Bevere-Oudenaarde (1955). In hetzelfde n^o, blz. 37-40, werd ook de rede van prof. Dr K. C. Peeterss, Volksverhaalonderzoek aan de Leuvense Universiteit, opgenomen).

SCHUTTERSGILDEN. Coessens-Debrez (O.). — Geschiedenis van de Confrerie ofte Broederschap van Schutters onder het patroonschap van de glorieijke Moeder Gods, de Maghet Maria ende Sint Sebastiaen. 1507-1957. — Jaarboek van de Zottegemse Culturele Kring, 1956-1957, blz. 31-73. Geïllustreerd.

(Historiek van het Zottegemse schuttersgilde gesticht op 17 maart 1507 door Jacob van Luxemburg, heer van Zottegem, en goedgekeurd door Margaretha van Oostenrijk, op 24 augustus 1510, met afdruk van de Keuze van 1507).

IDEM. Coessens-Debrez (O.). — De Koninklijke Schuttersmaat-

schappij « Egmont ». — Jaarboek van de Zottegemse Culturele Kring. 1956-1957, blz. 85-86.

(Deze Zottegemse schuttersvereniging werd gesticht op 6 aug. 1888).

SMEDENGILDE. Coessens-Debrez (O.). — De Confrerie ofte de Gilde der Smeden tot Zottegem, genaamd : Sint-Eligiusgilde. — Jaarboek van de Zottegemse Culturele Kring, 1956-1957, blz. 74-84.

(Afdruk van het reglement van 4 dec. 1771 en van de vergaderingsresolutie van 1802).

SPOKEN. Wouters (Philippe). — Het Kasteel van Laarne. — Oost-Vlaanderen, 6^e jg., n^r 5 (sept.-oct. 1957), blz. 106-108. Geïllustreerd.

(Sagen van de verdrinken Molentempeliers, die jaarlijks komen klagen op Allerzielen, van de spookkoets, van het pannekoek-bakkende spook, van de verborgen schat).

STEVENISTEN. — Zie Volkstype.

STRAATZANGERS. X. — Dat was een Tijd. Oude straatzangers. — Het Volk (Gent), 21/12/57. Geïllustreerd.

(Enkele gegevens over Kamiel Bonte, Cies Kavije en Joost van Peteghem. Als illustratie : « De afbraak van het Gravensteen. Op de hoek, vóór het « puin » van de staminee van Gust van de Walle, het stalletje van Kamiel Bonte »).

TEIRLINCK (ISIDOOR). Teirlinck (Heirman). — Isidoor Teirlinck Redivivus, De Brabantse Folklore, n^r 135 (maart 1957), blz. 12-19.

(Piëteitsvol artikel over het folkloristisch werk van Vader Teirlinck. E. komt ook op tegen allerhande manifestaties, die in de laatste tijd de kulturele betekenis van de folklore in gevaar brengen en er een artificieel karakter aan geven. « Folklore is leven, is beleven, is geloven », zegt hij terecht. Op blz. 18 lezen wij dat Alf. de Cock geboortig was van « Antwerpen ». Dat moet natuurlijk van « Herdersem » zijn).

SINT-URSMARUS. Zie Sint-Amandus.

VERVOER. Janssens (A.) — De Male-postdienst te Nevele tussen 1865 en 1914. — Appeltjes van het Meetjesland, n^r 8, 1957, blz. 201-205, 2 ill.

(Over de postkoetsdienst Nevele-Deinze en Nevele-Landegem, ingericht sedert 1865 tot en met 1913).

VLEESHOUWERS. X. — Vleeshouwers-hutsepot. — Het Volk (Gent, zondagsblad), 10/3/57. Geïllustreerd.

(Over het oude vleeshuis omstreeks 1850 (foto's met binnen- en buitenzicht), over de vleeshouwersfamilies Van Loo en Van Melle en over « Lange Gußt »,

de « pense-koning » (Gust Cornelis, † 1890), over de « schellekens », de « pannekes vet » en de « telluurkens »).

Een vleeshouwersrijmpje :

« Ha 't es hier ezu, »
Zei van Luu;
« Da mag nie blijven duren, »
Zei Verschuere;
« 'k En ga 't nie verdrage, »
Zei Verschraege;
« 'k Zal 't aan iederien vertelle, »
Zei van Melle.

ST.-VINCENTIUS. Marez (Jos.). — Maarke-Kerkem en de St.-Vincentiuskapel. — Oost-Vlaanderen, 6^e jg., n^r 3 (mei-juni 1957), blz. 57-58. Geïllustreerd.

(Over de volksdevotie tot St. Vincentius te Maarke-Kerkem, aldaar aange-roepen tegen krampen en maagziekten. Novene op 12 januari. Het bakken van « geutelingen ». Vroeger het binden van strobanden rond een appelaar. Legende. Zie ook : M. de Smet. Dorpen langs onze weg. Maarke-Kerkem, het hart van de Vlaamse Ardennen. De Toerist, 36^e jg., n^r 6 (16 maart 1957), blz. 191-192. Illustratie : « Kapelleke Vincent »).

VOLKEGEM. Raepsaet (L.). — Volkegem. — Oost-Vlaanderen, 6^e jg., n^r 6 (nov.-dec. 1957), blz. 132-133. Geïllustreerd.

(Beschrijving van dit schilderachtige dorp, bekend voor zijn bronaders, zijn oud kerkje en zijn molen met het « Oosters mutsje », waarvan klare foto).

VOLKSHUMOR. F. — De Varkensblussers. — De Stad Lokeren (Weekblad), 20/11/57.

(Bijnaam van de pompiers van Lokeren, en bij uitbreiding ook van de Loke-raars. Een drietal strofen van het liedje op de pompiers van Lokeren, waarvan de volledige tekst te vinden is bij J. Th. De Raadt, « Les sobriquets des communes belges », blz. 381-382, en bij F. Van Es, « Waasch Sagenboek », blz. 181-182).

IDEM. Zie Pauwels (Armand).

VOLKSLEVEN. A. V. H(ageland). — Het Vlaamse Volksleven of gezonde Volksleven? — De Nieuwe Gids, 13/7/57, blz. 12.

(Kritiek op de aanval van Herman Teirlinck in de « Brabantse Folklore », n^r van maart 1957, op sommige volksfeesten, die hij als « verwerpelijke namaak » bestempelde. Zie ook « De Nieuwe Gids » van 1 juni 1957).

IDEM. Buvé (Albert). — Gemengd nieuws van vroeger en nu. — Annalen van de Oudheidkundige Kring van het Land van Waas. D. 61, 2e afl. (1957), blz. 233-237.

(Intrede te St-Niklaas van de 3 primussen van de Kon. Academie van Schilder-en Tekenkunst van Mechelen op 5 juni 1779. Drievoudige moord te St.-Niklaas op 1 dec. 1805, met « Treurgezang ». In 1838 ontdekking van een geheime stokerij te St.-Niklaas. In 1844 wordt te Kallo een koewachter door

molenwieken gedood. Volkstype : de mostaardleurder. Puien : Daknam, Elverseel, Waasmunster; schandpalen : Stekene, Vrasene, Waasmunster, Zonnebeke, Moerbeke. Brandrampen).

IDEM. Vynck (F. de). — Het Leven in de Arteveldestad een halve eeuw geleden. Een verzameling foto's. — Het Laatste Nieuws, 100/11/57. Geïllustreerd.

(Over een kist fotoclichés, gevonden in het Huis van der Haeghen, Veldstraat, te Gent, voorstellende allerhande stadsgezichten, straattonelen en straatambachten uit de jaren 1890-1905).

IDEM. Vos (Achiël de). — Uit het vroegere volksleven. — Appeltjes van het Meetjesland, n^r 8, 1957, blz. 183-200.

(11 uittreksels uit de bundels 652, 653 en 654, Fonds Evergem, Rijksarchief te Gent: Belemmering van lokale scheepvaart. Ruzie onder erfgenamen. Eigenaars houdt uw honden thuis! Van simpele luiden. Een bedrieglijk koppel. Een kloppend alibi? Expertise van het goed « Den Bosch » te Evergem. Een aanranding te Waarschoot. Een roofoverval te Kerkbrugge. Ruzie tussen burens. De meningen waren verdeeld).

VOLKSLIED. Stalpaert (Hervé). — Het Liedeken van Biron, Franse maarschalk en landverrader, 1602. — Biekorf, 58e jg., n^r 11 (1957). blz. 321-327.

(Tekst van dit volkslied, dat nog tot in 1850 in de Vlaamse volksuitgaven van vliegende bladen voorkwam, o.a. in de reeks van Van Paemel te Gent (± 1830), als n^r 49, in die van Lambin-Verwaerde te Ieper (± 1850), als n^r 42, en in de ongenummerde uitgave van Lambin-Mathée te Ieper (± 1870). Historisch commentaar en vergelijking met enige Franse versies).

VOLKSOPVATTINGEN. Dewulf (Marcelijn). — Volksopvattingen over de Wase grond inzake Archeologie, Topografie, Geologie en Toponymie. — Annalen van de Oudheidkundige Kring van het Land van Waas. D. 62, 1e afl. (1957), blz. 61-106. Geïllustreerd.

(I. Volksopvattingen inzake archeologie: 1) De onderaardse gangen. 2) De verborgen schatten. 3) De muntschatten. 4) De verwenste plaatsen. II. Volksopvattingen inzake topografie: 1) Bevaarbare beekjes. 2) Verkeerde hoogteschattingen van kerktorens. III. Volksopvattingen inzake geologie: De keiakkers en de sprekende keien. IV. Volksopvattingen inzake toponymie: Volks-etymologie der plaatsnamen).

VOLKSTAAL. Janssens C.ss.R. (Pr.). — Nog Vogelzang in Volkstaal. — Volkskunde, 58^e jg., n^r 4 (1957). blz. 178-194.

VOLKSTYPEN. X. — Op de « beste en schoonste » parochie van Gent. — Het Volk (Gent, zondagsblad), 17/3/57. Geïllustreerd.

(Over de markt op het St.-Jacobspleintje op het einde van de vorige eeuw en over twee volkstypen: Giele den Baard en Mietje de Scheuerigge, allebei bedelaars. Illustratie: Een donderdagnamiddag « bij Sint-Jacobs » zestig jaar geleden).

IDEM. Brakels (Theo). — **Stevenisten in Nederbrakel.** — **Het Land van Aalst, 9^e jg., n^r 3 (1957), blz. 116-120.**

(Handelt voornamelijk over de Stevenist Petrus Lejeune, bijgenaamd Pie, een eigenaardige type, overleden op 27 januari 1892).

VOLKSVERENIGINGEN. Pauwels (Ch.). — **De « Eendracht der Bruggelingen ».** — **Het Laatste Nieuws, 10/2/57.**

(Historiek van de bloeiende Gentse vereniging « Eendracht der Bruggelingen », gesticht op 5 juni 1883 en bestaande uit ingeweke Bruggelingen).

VOORNAMEN. Geertsom pr. (E. H. van). — **Voornamen uit het Land van Waas (1244-1796).** — **Annalen van de Oudheidkundige Kring van het Land van Waas. D. 62, 1e afl. (1957), blz. 5-60.**

VRIJHEIDSBOMEN. Abeele (Hugo van den). — **L'Arbre de la Liberté.** — **Bijdragen tot de Geschiedenis der stad Deinze en van het Land van Leie en Schelde, n^r 23 (19556), blz. 137-153.**

(Over het planten en het wedervaren der vrijheidsbomen te Deinze en omliggende gemeenten onder de Franse republiek).

WEERSPREUKEN. Zie Pauwels (Armand).

WONDERDOKTERS. A. D. — **«Wardje» en zijn Toverkunsten. Kwakzalver uit Kieldrecht veroordeeld te Dendermonde.** — **Het Laatste Nieuws, 14/11/57.**

(Over de veroordeling wegens onwettige uitoefening van de geneeskunde door de boetstraffelijke rechtbank van Dendermonde op 13/11/57 van Edw. Schuddinck, de wonderdokter uit Kieldrecht, die zelfs genas « op zicht ». Hij bezit receptenboeken).

ZIJDENRUPSENTEELT. Baert (G. P.). — **Zijdenrupsenteelt in de Vlaanders.** — **Biekorf, 58^e jg., n^r 9 (1957), blz. 281-282.**

(Gegevens over het aanplanten van moerbeziebomen en het oprichten van de zijderupskwekerijen te Deinze in de 19^e eeuw).

ZOTTE MAANDAG. X. — **Zotte Maandag te Ronse.** — **Oost-Vlaanderen, 6^e jg., n^r 5 (sept.-okt. 1957), blz. 103. Geïllustreerd.**

De Redactie.

« De Gilde viert »

Te Oudenaarde voor zestig jaar

Aan toondichter Meester Emiel Hullebroeck
bij zijn 80e verjaardag opgedragen.
« Hij leerde ons zingen ».

Een dame van 70 jaar, afkomstig uit Oudenaarde, deelde me mee hoe het in haar kinderjaren toegang als de boogschutters van de «Handboogmaatschappij Sint-Sebastiaan»,⁽¹⁾ bij gelegenheid van de koningsschieting, vergaderden in hun lokaal « De Hazewind » en hoe zij samen plechtig in stoet opstapten naar de weide waar de staande wip stond. Op het bepaalde uur weerklonk tromgeroffel. Dit horende kwamen de verzamelde feestelingen buiten hun lokaal en de schutters stelden zich in 't gelid op twee rijen, elk langs een zijde van de straat, de jongste gildebroeders voorop, de oudere achteraan, ieder met de pijlbus op de schouder en de boog in de hand.

Een trommelaar ging de ene rij, een vijfelaar de andere vooraf. En op de maat van het overbekende aloude deuntje zette zich de stoet in gang met 't oude vaandel aan de kop.

Het volk kwam bij de doortocht op de straat staan, vooral de kinderen waren in hun schik en liepen en sprongen lustig rond en lachten om de fratsen van « Hanneken (Hansken) de zot », de nar, die al dansende en buitelende, buigende voor de overheid, wipte tussen de rijen, liep van achter naar voren, zwaaiende met zijn marot of zotsstok, of ook ermede tikkende op de benen van de confreers, om zodoende de rijen in lijn te houden. Hanneken droeg een mooie plunje, naar middeleeuwse mode, met vest, pofbroek en zotskap, versierd met afhangende tippen, waaraan belletjes bengelden, die almaar klingelden bij de zotte sprongen en tuimelingen, die hij maakte. Dit alles natuurlijk tot het grootste vermaak van 't kleine volkje!

Midden de opstappende gildebroeders trippelde ook een in 't wit gekleed « mateken » (meisje) door de gebuurtedeken daartoe aangesteld. Deze aanstelling was voor de ouders een grote eer en ze lieten het dan ook graag toe; ze ging dan ook zo wat om de beurt.

(1) NOTA REDAKTIE. — Zie over dit gilde : *Pede (Ere-notaris)*. De Sint-Sebastiaansgilde te Oudenaarde. — Oost-Vlaanderen, 7e jg., n° 3 (mei-juni 1958), blz. 62-64. Geïllustreerd.

(Mijn zegsvrouw is ook éénmaal in haar kinderjaren « mateken » geweest). Het meisje droeg op de handen een platte zilveren schotel, waarop een grote zilveren vogel geplaatst was. Dit alles samen zwaar genoeg voor kinderhanden! Na afloop van de optocht ontving het kind als beloning een groot krentenbrood.

De « hoge pieten » onder de gildebreeders besloten deze mooie parade. In hun midden de hoofdman met het kostelijk juweel, de prachtige « breuk », om de hals, de keizer of koning met de hoogvogel in de hand. De ereleden en de leden, confreres van het « Gilde van Sint-Sebastiaan » bewust van hun waardigheid gingen aldus allen de lange weg op, naar de feestweide, alwaar hun nog menig genoeglijk uur te wachten stond.

De « wipakker » werd die dag druk bezocht door familieleden, vrienden en sympathisanten. Ook waren de straten, waardoor de optocht trok, bevlagd en in feest, want :

« De Gilde viert »;

zo zegden de mensen aldaar en 't was eens te meer een heerlijk vertoon geweest in de aloude stede van Oudenaarde.

Elv. FAMELAER-COENE

In Memoriam

ISIDOOR HALLAERT.

(Aalst, 13/4/1865 — Herdersem, 5/4/1958).

Op 5 april jl. overleed in het Rustoord St. Jozef te Herdersem ons medelid Isidoor Hallaert, gepensionneerd postbediende. Hij was stichter en ere-ondervoorzitter van de « Algemene Wezenbond van België » en medestichter, oud-voorzitter en bestuurslid van de Koninklijke Liefdadigheidskring « De Gewezen Weesjongens » van Aalst.

Hij betoonde veel belangstelling voor de volkskunde en kende uitstekend het Aalsterse volksleven. Hij was een vriend van Alf. de Cock en nam dan ook deel aan de inrichting van de hulde aan de grootmeester der Vlaamse folklore, die doorging te Herdersem in 1950, bij gelegenheid van diens honderdste verjaardag. Hij ruste in vrede!

Wij bieden zijn beproefde familieleden onze innigste deelneming aan.

De Redactie.

* * *

Z. Eerw. Broeder ALFRED-MAURICE MELSENS.

(Kortrijk, 25/9/1883 — Gent, 13/4/1958).

Op Beloken Pasen 1958 overleed te Gent in St.-Lucas ons medelid Z. Eerw. Broeder Alfred-Maurice Melsens, inspekteur-generaal van de Hogere St.-Lucas-instituten en briefwisselend lid van de Kon. Kommissie van Monumenten en Landschappen en van de Verbeteringsraad voor Schone Kunsten. Hij schreef een voortreffelijk boek : « De Kunstopleiding aan het Hogere Instituut St.-Lucas Gent ». Van dit instituut heeft hij een bijzonder kunstmilieu gemaakt. Ook betoonde hij veel belangstelling voor de volkskunst. Hij ruste in vrede!

De Redactie.

Zanten

VOLKSGERICHT. KAF STROOIEN TE NEVELE.

In aansluiting op het artikel « Kaf strooien » verschenen in Oostvl. Zanten, n° 1/1958, ziehier een gebruik dat te Nevele soms nog voorkomt.

Wanneer een paartje verkering heeft gehad, maar een van beiden de verlovings verbreekt en trouwt met iemand anders, dan zij nog te Nevele de volgende gebruiken in zwang, alhoewel veel minder dan vóór een twintigtal jaren. Men strooit aan de kerk en tevens aan de woning van de jongen of van het meisje hopen kaf, ter plaatse « lemen » of « klodden » genoemd. Na de mis ziet eenieder het en het gaat van « mond tot mond »: « Hij of zij heeft de klodden gehad ». Bij gebrek aan kaf strooit men ook blauwsel, wat betekent: « Hij of zij heeft een blauwtje opgelopen ».

Moet een meisje haastig huwen, dan strooit men « lokken », dit zijn stukjes doek opgevuld met zagenmeel en samengebonden. Dat moet betekenen dat het meisje spoedig een wieg naast haar bed zal hebben. Ook hangt men aan de hekstijl van de woning van het meisje een gemaakte pop. Men zegt dan: « Zij heeft de lokken gehad ». Dit gebeurt des zondags vóór het huwelijk, of soms ook op de huwelijksdag.

* * *

HET STROPEN VAN DE TROUWERS.

Een ander gebruik, dat soms nog voorvalt, is het « stropen van de trouwers ». Denklijk zal dit in andere gemeenten ook nog de mode zijn. Hiertoe spant men over de straat een koord, waaraan een bierfles, een wijn- of jeneverglas bengelen, soms ook voor de klucht bloemen, keukengerei en haringen. Zo houdt men de « trouwers » bij het stappen uit de auto tegen. Er wordt een glaasje gedronken, terwijl het kleine kanon er lustig op losschiet. In de volksmond zegt men dan: « Ze werden gestroopt ».

Nevele.

A. JANSSENS.

* * *

VOLKSGERICHT TEGEN ONEERLIJKE LANDBOUWERS TE ZEVENEKEN.

Bij het verkopen van een zwijn, was het de gewoonte, dat het dier dat de dag nadien moest geleverd worden, geen eten meer zou krijgen, vanaf de dag vóór de levering.

De boer mocht geen eten meer geven aan het dier, want dit eten in de maag en darmen was geen gewicht in vlees. Nochtans waren er boeren die het met de eerlijkheid niet nauw namen; dezen waren dan ook gekend door de slachters, die de dieren levend kochten.

Maar deze boeren, die vol hielden en toch nog eens een varken bij een slachter afleverden en dit dier hadden laten eten of drinken vóór de aflevering, kregen dan ook de schande op de hals. Inderdaad, toen het dier geslacht was, werden bij avond of bij nacht de ingewanden van het varken aan het hekken van de boerderij gehangen tot schande van de boer en om te tonen dat hij het bedrog pleegde. Er waren zelfs boeren, die hun zwijnen zout gaven en daarna overvloedig lieten drinken.

Een volksgezegde in de streek van Zeveneken op zo een boer, die een bedrieger was, is gekend door heel de streek: « Hij heeft de klavinge(*) aan zijn hekken gehad », hetgeen betekende dat hij niet te vertrouwen was.

FERDI VAN DE VIJVER.

* * *

UIT DE PAULATEMSE BOERENCATECHISMUS.

- 1) Waar is Christus nu?
Te Gavere, in « Den Belle Vue », onder Sies Remu zijne paraplu.
- 2) Wat is de Deugd?
Eten wat dat ge meugt.
- 3) Wat is de Vasten?
Zeven boterhammen eten en naar den achste tasten.
- 4) Van 't Lof,
Komt er niets op den hof.
- 5) Van die Messe,
Komt er niet in de dresse (schapraai, Fr. dressoir).
(Zegspersoon: G.S., 51 j., hoeveknecht).
- 6) Noem de 3 Goddelijke Personen?
Jantje God, Pierke God en de derde staat achter 't stampkot.
(Zegspersoon: M.-L.H., 63 j., landbouwster).

WILDE GEBEDEN.

- 1) Sinte Marie-Madeleine
Laat het zonneke schijnen,
Laat de regen overgaan
Dat alle kleine kindjes kunnen naar de schole gaan.
Wie zal ze leren?
Onze Lieve Here.
Wie zal 't ontkomen?
Onze Lieve Vrouwe.
Wie zal de messe doen?
Pietje met zijne verlakte schoen. (Ook: Pietje met zijne gelapte schoen).
- 2) Sinte Pieter, paus van Rome,
Bespaar mij van alle dromen,
Bespaar mij van alle kwade gepeinzen
Omdat 'k in der eeuwigheid niet zou moeten rijzen.
- 3) Ik leg mijn hoofd al op mijn kussen,
Ik wil met God de Vader rusten,
'k Wil met God de Zoon slapen gaan,
'k Wil morgen om ... uren met God de Heilige Geest opstaan.
(Ook gehoord te Welden).
- 4) Wées gegroet,
Mijn teentje bloedt.
Wie zal 't genezen?

(*) Klavinge — Ingewanden van een varken.

Tante Treze.
O, die vuile stekelbeze!
(Zegspersoon : M.V.d.H., 73 j., landbouwster).

* * *

KLOKKENTAAL OPGETEKEND TE PAULATEM

« Hoog Latem, (Sint-Maria-Latem)
Leeg Nederzwalp
Sch...t op Hermelgem ».

De kerk te Hermelgem werd in de 2^e helft der 19^e eeuw gesloopt.

(Zegspersoon : M.V.d.H., 73 j., landbouwster).

C. J. SIMONS.

Heemkundige Kroniek

Niettegenstaande de geweldige en snelle politieke, sociale en economische evolutie, die wij beleven in dit atoomtijdperk en die onvermijdelijk de volksmentaliteit, de volkspsyche aantast en wijzigt, stellen wij vast dat de liefde voor alles wat het heem betreft, de belangstelling voor de levenswijze en de levensbeschouwingen van onze voorouders, voor hun zeden en gebruiken, bij ons volk steeds toeneemt. De moderne mens klampt zich waarlijk vast aan de traditie, omdat hij instinkmatig voelt dat een breuk met de vorige generaties — aan wie hij alles te danken heeft — van hem onvermijdelijk een hulpeloos wezen zonder houvast, zonder eigen aard, zonder persoonlijkheid zou maken. Want uit het verleden gedijt over het heden — dat maar een overgang is — de toekomst.

Van deze grote belangstelling bij ons volk voor zijn verleden getuigen het ontstaan sedert de laatste wereldoorlog van talrijke heemkundige kringen, de inrichting van vele lokale tentoonstellingen en musea gewijd aan de volkskunde en de geschiedenis. Om ons te beperken tot Oost-Vlaanderen en tot de laatste twee jaren melden wij de stichting op 27 augustus 1957 van de heemkundige kring « Het Land van Beveren », die onder de dynamische leiding van zijn stichter en sekretaris, dhr. schooldirekteur R. van Gerven, uit Kallo, reeds een embryo van museum en kleine bibliotheek en archief bezit en een tijdschrift : « Het Land van Beveren » uitgeeft, waarvan het eerste gestencileerd nummer, dat fris aandoet met zijn lichtgroene kaft versierd met een oude tekening voorstellend het kasteel van Beveren, verschenen is.

Ziehier de inhoud ervan : 1) Een verantwoording door de redaktie. 2) Voor onze onderwijsgestichten. 3) Een woord uitleg bij ons vignet met een geïllustreerde studie over de verschillende zegels en wapens van Beveren, Kallo, Verrebroek, Kieldrecht en Doel, door R. van Gerven. 4) De Polders en het Land van Beveren, door dezelfde. 5) Uit oude papieren : a) Doel, door Pieter Bernaers (Een uittreksel uit de « Gazette van Gent » van 17 oktober 1822, over de aanstelling van E.H. Constantinus De Backer als pastoor te Doel, op 2 oktober 1822). b) Oude recepten om inkt te maken, door dezelfde. c) Kieldrechtse ansjovis, door Z. E. H. De Wilde. d) Van den herten winter van het jaar 1790, door R. van Gerven. 6) Van het « Ancien Regime » naar de nieuwe tijd, door Tony van Landegem. (Deze belangwekkende studie wordt voortgezet). 7) De Heerlijkheid van Zwijn-

drecht en Burcht. Het Kraaienhof, door Pieter Bernaers. 8) Een oud Boerenhandschrift. Verder artikels over het kringleven, de statuten, aanwinsten van het archief, de bibliotheek en het museum.

Uit Wichelen, het schilderachtige Scheldedorp, vernemen wij dat aldaar in april jl. op initiatief van ons medelid, dhr. Aug. De Maesschalck, een heemkundige kring tot stand kwam, die bij gelegenheid van de kermis op zondag, 4 mei, en maandag, 5 mei, in een paar zalen van het geklasseerde 17de eeuwse gemeentehuis, met de medewerking van het gemeentebestuur en onder de leuze « Zo was Wichelen vroeger », een heemkundige tentoonstelling inrichtte, die veel bijval genoot. De talrijke voorwerpen: wapens uit de Boerenkrijg, vaandels van verdwenen verenigingen, oude landbouwwerktuigen, aanplakbrieven van vroegere kermisprogramma's, foto's van vergeten hoekjes en verdwenen gebouwen, herinneringen aan oude sporttakken, die te Wichelen beoefend werden, enkele oude meubels en oud huisgerief, werden alle door inwoners van de gemeente in bruikleen geschonken, wat getuigt dat er nog wel folkloristisch en heemkundige curiosa in partikulier bezit te vinden zijn, vooral op het platteland.

Het is te hopen dat de meeste dezer voorwerpen in het bezit zullen blijven van de kring om aldus de kern uit te maken van een vast museum.

We wensen aan beide heemkundige kringen een lang en succesvol leven.

F. V. Es.

Boekbespreking

't Beertje. Volkskundige Almanak voor West-Vlaanderen, 1958. — Uitgave van de Bond der Westvlaamse Folkloristen. Brugge. Drukkerij Graphica, 80 blz., geïllustreerd. Prijs: 30 fr.

De Bond der Westvlaamse Folkloristen haalt eer van zijn 17^e almanak, die voorzeker wat afwisseling en degelijkheid van inhoud, typografische en illustratieve verzorging betreft, voor zijn voorgangers niet moet onderdoen. Spijtig alleen dat wij bij de illustraties van het artikel over « Te Vijve » van Mej. M. Cafmeyer de uitleg moeten missen.

Ziehier de inhoud van dit 17^e Beertje:

1) Een korte inleiding, waarin het verschijnen van het sedert lang verwachte werk van Mej. M. Cafmeyer: « Van Doop tot Uitvaart » voor binnenkort in 't vooruitzicht wordt gesteld(1). 2) De Kalender, geïllustreerd met zes prenten afkomstig uit een reeks van twaalf maandprenten getekend in de 17^e eeuw door G. Mostaert, door H. Goltzius geëst en door H. van Luyck uitgevoerd en ontleend aan een bandje varia uit de Universiteitsbibliotheek te Gent. Deze kalender is ook voorzien van keukenrecepten getrokken uit het « Koock-boeck oft Familieren Keuken-boeck », gedrukt bij Martinus Verhulst te Antwerpen in 1655. 3) W. Giraldo beschrijft in « Jongere Bedevaartvaantjes » (3 ill.) een vijftiental nieuwe Westvlaamse bedevaartvaantjes, gerangschikt volgens de lokaliteiten. 4) Een humoristische bijdrage van G. P. Baert: « Bij de Barbier ». 5) Jos De Smet schetst beknopt « De Evolutie van de vervoermiddelen sedert 1900 ». Hij heeft het achtereenvolgens over de auto, de autobus en de autokamion, het rijwiel, de triporteur of bakfiets, de moto en haalt ook uittreksels aan uit oude verkeersreglementen. 6) In « Te Vijve » geeft Mej. M. Cafmeyer aan de hand van allerlei gegevens haar mondeling meegedeeld door overleden en nog levende bewoners van de parochie Vijvekapelle (Moerkerke) een klaar en trouw beeld weer, niet alleen van de levenswijze, de gebruiken, de vermaken, het bijgeloof van deze arme boerenbevolking, maar ook van haar geestesgesteldheid, van haar psyche, vóór de stoomtram, nu vervangen door de autobus, deze afgezonderde parochie met de buitenwereld in nauwere betrekking bracht. 7) De onvermoeibare vorser Hervé Stalpaert

(1) Is sedertdien verschenen.

deelt in « Litanie van de trouwlustige Dochters » een wild gebed mede, ontleend aan een handschrift uit de nalatenschap van de bekende musicoloog Fl. van Duyse, berustend in de Universiteitsbibliotheek te Gent. Een unicum onder de geparodiëerde gebeden. 8) Om te eindigen : « Ontploffing te Oostende in 1826 », door Leon Defraye, een samenvatting van een brochure van 8 blz., gedrukt bij J. Snoeck-Ducaju te Gent en handelend over de ontploing van het buskruitmagazijn te Oostende op 19 september 1826.

Wij bevelen zeer deze interessante almanak aan onze lezers aan.

F. V. Es.

* * *

BERICHT.

Is zopas verschenen :

Bedevaartvaantjes in Oost-Vlaanderen, door Lic. Renaat VAN DER LINDEN, een prachtig boekdeel van 366 blz., rijk geïllustreerd. Prijs : 450 fr. Uitgegeven door de auteur in eigen beheer (Godveerdegemstraat, 15, Zottegem).

Dit werk zal besproken worden in het eerstvolgende nr.

Personalia

Erelid Prof. Dr R. FONCKE gedekoreerd.

Bij Koninklijk Besluit van 29 mei 1958 werd ons erelid Prof. Dr R. FONCKE bevorderd tot grooto icier in de Leopoldsorde.

Wij wensen hem hartelijk proficiat met deze welverdiende onderscheiding.

Medewerker A. VAN HAGELAND bekroond.

Ook onze beste gelukwensen aan onze toegewijde medewerker A. VAN HAGELAND, die door de Kon. Vlaamse Akademie voor Taal- en Letterkunde voor zijn verhandeling « De magische Zee » (nog in handschrift), samen met Libera Carlier voor zijn verhaal « Duel met de Tanker » (Uitgave van het Willemfonds), met de Lode Baekelmansprijs 1958 werd bekroond.

De Redactie.

BESTUURSKOMMISSIE VAN HET FOLKLORE-MUSEUM.

Benoeming.

Bij beslissing van 24 februari 1958 heeft de Gemeenteraad van Gent de heer Van Severen, Gontran, publicist, benoemd tot lid-afgevaardigde der stad in de schoot van de bestuurskommissie van het Folklore-museum, in vervanging van de heer O. Van Hauwaert, aftredend.

Wij heten de heer G. Van Severen welkom in ons midden.

De heer O. Van Hauwaert, die wegens zijn hoge leeftijd ontslag indiende, danken wij zeer voor de grote diensten, die hij aan de Kommissie, waarvan hij een zeer actief lid was, bewezen heeft en wensen hem nog vele jaren rustig en gelukkig leven.

De Bestuurskommissie.

Dienst voor Folkloristische Opzoeken.

Bijdrage tot een Sagenboek van Zuid-Oost-Vlaanderen

door

Lic. R. DE GEETER.

EEN WOORD VOORAF.

Het gebied waar wij onze sagen verzamelden omvat dat gedeelte van Oost-Vlaanderen waarvoor wijlen Omer Wattez de vleierende benaming « Vlaamse Ardennen » uitdacht. In grote trekken kunnen we zeggen dat het de heuvelachtige, bosrijke streek is, gelegen in en om de driehoek Oudenaarde-Geraardsbergen-Ronse. Bij de afbakening van ons gebied hebben we zoveel mogelijk getracht ons te richten naar natuurlijke grenzen.

Ten zuiden hadden we geen moeilijkheden: de taalgrens (ook het Henegouwse dorp Everbeek werd aldus in ons onderzoek betrokken).

Ten westen en ten noorden volgden we de loop van de Schelde tot Nederzwalm, waar we dan naar het oosten zwenkten, de Zwalm volgend tot Roborst. Van hieruit namen we dan een willekeurige grenslijn tot aan de Dender bij Geraardsbergen.

Een aantal gemeenten binnen ons sagengebied gelegen zijn niet vertegenwoordigd in onze sagenverzameling, dit betekent vanzelfsprekend niet dat er daar geen sagen verteld worden, doch dat op de bewuste plaatsen niet de geschikte vertellers konden ontdekt worden.

Zuid-Oost-Vlaanderen is hoofdzakelijk een landbouwstreek. De meeste vertellers zijn dan ook landbouwers. Dit heeft echter ook nog een andere reden: daar de boerenbevolking zeer traditiegetrouw is, bleek die stand het gunstigst te reageren op onze navraag naar sagen.

Deze sagenverzameling is het resultaat van een reeks tochten die in de jaren 1950-51-52 vanuit Nederbrakel naar de dorpen die ons gebied uitmaakten, ondernomen werden. Dit was een werk dat terzelfdertijd opwindend en ontmoedigend was. Soms was het resultaat van een lange tocht eenvoudig nihil! Hoe we nu precies te werk gingen? Lukraak doorkruisten we een bepaald dorp, het ogenblik afwachgend dat de goden ons zouden gunstig zijn en een mogelijk verteller op onze weg zenden. Tal van lieden die zich achteraf als goede vertellers ontpopten, werden verrast terwijl ze gezapig een pijp zaten te roken langs de huisgevel, en meer dan een oud moedertje liet een ogenblik haar breiwerk rusten om ons te woord te staan. Een paar keer vielen we binnen in een huis waar buurvrouwen een namiddagpraatje sloegen bij het onvermijdelijke kopje koffie: dit bleek een uitstekend operatieterrein te zijn: de ene sage roept de andere in herinnering. Onze opdracht omschreven we als volgt: vroeger werden er, 's avonds als 't werk gedaan was, zo vele van die schone vertelsels opgehaald, tegenwoordig schenken de jonge mensen echter geen aan-

dacht meer aan die verhalen en daarom gingen wij die nu eens verzamelen om er een boek over te schrijven... Dat sloeg doorgaans in en sommige oudjes deden bitter hun beklag over het scepticisme dat de jongere generatie aan de dag legt ten overstaan van hetgeen ze vertelden.

Van zodra er gunstig gereageerd werd op onze navraag monteerden we onze bandopnemer, plaatsten de micro bescheiden in de buurt van de verteller en lieten de zegsman (of -vrouw) rustig betijen. Op een echte verteller werkt de aanwezigheid van een bandopnemer niet in het minst storend in ! Hij beweegt zich met gemak in zijn verhaal : het is een stuk van hem geworden, hij leeft het mee en vraagt niet beter dan het weer eens te doen herleven... Sommige vertellers verhaalden meer dan tien sagen na mekaar, zonder dat we maar even moesten tussenkomen om mogelijke sagenthema's aan te duiden. Een dergelijk onderhoud kon soms twee à drie uur duren omdat bepaalde vertellers eraan houden ondertussen ook nog tal van andere geschiedenissen te verhalen.

Pas op het ogenblik dat we gingen vertrekken, informeerden we naar naam en ouderdom van de verteller(s). Het zou verkeerd zijn vooraf die inlichtingen te vragen, want dat wekt wantrouwen. Dit ogenschijnlijk onbenullig detail zou bij sommige mensen al volstaan om alle pogingen hen aan het vertellen te krijgen faliekant te doen uitlopen. De buitenmens is voorzichtig, geeft zich niet gemakkelijk bloot en vraagt zich onmiddellijk af « of hij daar toch niets gaat mee tegenkomen ».

Wat de schriftelijke weergave der verzamelde sagen betreft : ze werden woordgetrouw van de geluidsband afgeschreven en in de vorm zoals ze ons verteld werden, vindt U ze hier weergegeven. Weergave in het Beschaafd Nederlands bleek noch mogelijk noch wenselijk en wel om de volgende reden : op die manier zouden typisch volkse woorden en wendingen niet kunnen behouden worden. Het zou bijvoorbeeld niet opgaan de talrijke herhalingen, die toch zo kenmerkend zijn voor de volkse verteltrant, in te lassen in een tekst geconstrueerd volgens de normale syntaxis van onze taal. Fonetische exactheid hoeft men echter ook niet te zoeken in de sagenteksten, — dit is ten andere onmogelijk te bereiken met de gewone letters van ons alfabet, — voor ons kwam het er niet op aan te weten hoe bepaalde klanken uitgesproken worden : enkel de vragen WAT en HOE het volk vertelt, waren in ons onderzoek van belang. Dit is trouwens het volkskundig standpunt inzake opnemingen, zoals het door Prof. De Keyser naar voor gebracht werd in zijn rede, uitgesproken op de openingsvergadering van het XVe Filologencongres (1940 — Gent).

We deelden de sagen in naar de inhoud, omdat dit de indeling is die wetenschappelijk het beste resultaat oplevert : ze geeft immers een duidelijk overzicht van de motieven zoals die in een bepaalde streek voorhanden zijn.

We richtten ons naar de indeling die J.R.W. Sinninghe voor de sprookjes, sagen en legenden van Nederland opstelde⁽¹⁾, doch hielden

(1) J.R.W. Sinninghe : « Katalog der niederländischen Märchen-Ursprungssagen-Sagen und Legendenvarianten ». (F.F. Communications - nr. 132), Helsinki 1943.

tevens rekening met de kritiek die M. De Meyer(2) op die indeling uitbracht: de weerwolven horen bij de kwelgeesten en niet bij de toversagen. Vanzelfsprekend pasten we de indeling aan bij de verzamelde sagen: in Zuid-Oost-Vlaanderen zijn bijvoorbeeld de watergeesten volledig onbekend.

Ziehier een schema van deze indeling:

I. SAGEN UIT DE GEESTENWERELD.

1. Aardgeesten : dwergen,
reuzen,
alven.
2. Vuurgeesten : dwaallicht.
3. Luchtgeesten : nachtmerrie (maar).
4. Plaaggeesten : weerwolf,
spookhond (kortstaart, patochelare),
spookkat,
andere spookdieren.
5. Spokerij.
6. Terugkerende doden.
7. Framassons.
8. Spookkoets.

II. SAGEN UIT DE TOVERWERELD.

1. Heksen.
2. Toveraars.
3. Toverboeken.

III. DUIVELSSAGEN.

IV. HISTORISCHE SAGEN.

V. LEGENDEN.

I. SAGEN UIT DE GEESTENWERELD

I. AARDGEESTEN

DWERGEN

1/ Kabouters helpen de boeren.

Op 't Kastanjenhof hên ze nog geweest da ze 's navends oudere was gereed zettegen in een kuisse veur 's anderdaags te beginnen wasen. En azo rond den eleven van den nacht kwamen de Gigipten daar toe en veur ne kom dikke pap, slijtpap azo, deên ze zouder alles.

En as die mensen 's morgens opstonden, lag diene was gereed open veur te drogen en da eten was op.

En z' hên azo nog gevaren as ze moesten naar de meulen gaan mee graan ook: binst den nacht was alles gemeulend.

Coppens Julie. Huishoudster, 75 j. Everbeek.

2/ Kabouters plagen de boeren.

In den tijd gaven de mensen daar ook geloof aan, dat de koeien 's nachts los liepen en da ouder sterten gevlochten wieren en da ze

(2) M. De Meyer — Boekbeoordeling in Volkskunde (Nieuwe reeks), 4^e Jg., nr. 2, 1944.

dikkels nog ziek wieren ook en dat 't a'maal kleine mannekes waren dien dat deên.

Vincke Marie. Landbouwster, 76 j. Parike.

3/ Kabouters komen lawaai maken op hofstede.

Hier op een hof, daar was ook azo alle nachten lawijt.

Der kwamen daar azo mannekes in den nacht en ze draaidegen de wanmeulen en da was daar altoos een leven en een lawijt op den hof, da was grouwelijk!

En da waren azo mannekes mee een tipmutsken, mee een rood tipmutsken.

Lion Marie. Huishoudster, 80 j. Sint Maria-Oudenhove.

REUZEN

4/ Reus gluurt in windmolen binnen.

Ik hê geweund bij enen die op ne meulen twintig jaar geweest hâ. En ik vroeg hem ne keer :

— « Maar gij die nou zoveel 's nachts gewerkt hebt, hette gij van leven 's nachts niet gezien ? ».

— « Neen ik, zei 't ie, maar mijn vader hê 'k nog horen zeggen dat ie daar stond te malen 's nachts, — ha ja, ze maaldegen as ter wind was hein —, en ie kijkt azo naar de kijklaten en 't steekt daar ne mens zijne kop veuren en da was twaalf meters hoge, da was het : » En ie meendeg' er iet af te krijgen.

Schockaert François. Landbouwer, 78 j. Michelbeke.

5/ Man achtervolgd door Reuzen.

In den tijd Kullie daar ze. Ha, Kullie verteldeg' ons ne keer dat ie ginder van Everbeek kwamp.

As 't ie ginder van veuren aan in d'Heie kwam, 't kommen daar azo 'n koppel grote mannen achter hem, altoos azo ne meter of drije achter hem. En dieë mens gink altijd voort deur den bos, mee grouwel hein, — 'k hê Kullie dat diksels horen vertellen zille —, en ze volgdegen zouder hem altoos op. En as 't hij bleef staan, bleven zouder ook staan.

As 't hij ten halven Marientsies dreve kwam hein, — hij hâ ne revolver bij hem, — hij trekt diene revolver uit veur te schieten, maar hij en gink nie af, en gink hij.

En hij kwam hij mee zijn gat vul grouwel hein jonk, kwamp ie, naar huis hein. En hij douwdege de deur' open en ie smheet de deure toe en hij keek deur de veistere en 't was daar duvel of mens ne meer te zien.

Z' hân zouder hem opgevolgd tot aan de deure.

Kullie heeft dat diksels verteld, zille.

Henau Amedee. Landbouwer, 50 j. Opbrakel.

6/ Variant.

Kullie verkeerdege daar te Kerrens mee meetje Kerre, — daar op

't Steneplein —, en as 't ie daar in 't naar huis kommen aan den bos kwam, 't stonden daar twee grote mannen, azo groot as nen boom.

Jamaar, hij hâ altoos ne revolver bij hem, maar hij had 'n te Kerrens zeker vergeten en hij es op zijn stappen weergekeerd en as ie daar weerkwam, ze stonden der nog en ze zijn zouder mee hem mee 'kommen tot aan zijn deure. En hij hâ al diksels geprobeerd veur te schieten, — hê 'k hem horen vertellen zille, — maar nie keunen. En as 't hij in huis was, nog nie keunen. Tuus 'ts anderendaags had hij weer geprobeerd en tån koest hij wel.

Pieteraerens Jozef. Landbouwer, 64 j. Opbrakel.

7/ Ontmoeting met een Reus.

Daar kwam daar ne mens ne keer van Sente Korneels, die naar Horebeke geweest hâ. Maar onderweg, daar passeerdeg' ouder daar ne mens die nog zo groot was as nen anderen. En zijne kameraad was schou. En diene mens zei :

— « Laat ons maar voortgaan. »

En diene grote vent en heeft nie gebougeerd.

Verheylesonne Maria. Huishoudster, 65 j. Zegelsem.

ALVEN

8/ Van den alf geleid man maakt grote omweg.

Ik hê azo ne keer geleid geweest se.

Laat in den avond bij Djef Matthijs, da was onze kozijn en we gingen der vele, — da w'azo ne keer gingen om ons een beetje 't amuzeren. Ik wist daar zo goed de bane, veur al aan 't Hof ter Planke naar Parike te kommen.

En 'k was weg mens, en aan de kerk te Martens-Lierde bekon ik mij. Zo verre was ek uit mijne weg. En altoos menen : « 'k ben goed, 'k ben goed » en 'k was g'helegans op de kontrarie weg.

Faingnaert Arthur. Landbouwer, 65 j. Nederbrakel.

9/ Variant.

'k Was mee mijn moeder ne keer naar Opbrakel gegaan en we waren ook geleid. In plek van naar huis te kommen gingen we naar Vloesberg toe, meer as een uur uit onze weg. En we gingen daar in een huis binnen en die mensen zeien dat m' uit onze weg waren, da m' een ure verre uit onze weg waren !

Vincke Marie. Landbouwster, 76 j. Parike.

10/ Variant.

En da geleid werren, da was al iet in den tijd !

Onzen nonkel ter zaliger, ie was hij 's navends in de koutere en g'hoordet gij hem leven houên en roepen :

— « Toe Marie, komt om mij, 'k lope verdoold ! Toe Marie, komt om mij ! » En da was donker were en 'k paktege kik de lanteerne en 'k gink. Maar 'k moeste g'heel de kouter deurzoeken. G'hoordet gij hem roepen, ge zoudt gij gezeid hên, hij es 't hij hier nou en twee

minuten daarachter, ie was 't hij een halv' ure verder. En ie wierd hij azo van den enen kant naar den anderen kant getjold.

Dat heeft al een sport geweest van da geleid te zijn! Z'en zagen niet en ze wieren azo uit ouder bane gesmeten.

Aelvoet Maria. Huishoudster, 84 j. Berchem.

11/ Heel de nacht door op dool.

Ik hê ne keer geleid geweest ook. Ge zoudt dikkels zeggen hein. Ik kwamp naar huis en 'k zag 't licht in 't huis en al mee ne keer, 't was weg en da 'k al gink da 'k wildege, nie meer naar huis geraken. En 'k kroop deur piekdraên rond meersen en 'k en was gescheurd of niet. En mee 't vallen van de morgen, 'k stond een halv'ure verre uit mijn bane. En 't zweet ziktege mijn wezen af van vreze!

De Mets Désiré. Landbouwer, 82 j. Maarke-Kerkem.

12/ Variant.

Metserke zijne Lo van Elst hein, — 'k en weet nie of da g' hem kent —, den dienen hein, as 't hij tost naar den tienen naar huis kommen hein, en ie passeerdeg'ieverst aan ne meers, — 't was gewoonlijk in ne meers te doen, maar ie heeft nog op 't land ook azo gevaren —, koest hij daar drij en vier uren op diene meers rondlopen, tot as 't dikkels morgen begoest te werren, of tot as 't hij viel. En 't zweet liept zijn wezen af en nie uit te g'raken hein!

Da was enen die geleid wier.

Fostier Jozef. Loodgieter, 35 j. Nederbrakel.

13 /Variant.

Mijn vader gink naar de meulen hein, mee ne zak; 't was in 't begin van den anderen oorloge. En ik was meegegaan, ik was nog maar ne kadee hein. En 't stonden daar veel mensen, elk moest daar zijnen toer afwachten. En dat duurdeget en da bleeft duren en we stonden wouder daar al g'heel den dag. En de schoonsten toer van al, dieën hond, — w'hân nen hond —, dieën hond laagt aan dieë kortewagen.

En ie (nl. vader) zegt tegen mij:

— « Ga mee dieën hond naar huis. »

Wat dat dat nou toch es hein, as ge, — awel ge moet zeggen —, as ter iet op ou lijf hangt.

En mijn vader draait er (nl. in de molen) zijn dingen af hein. En zijne kameraad die bij hem was hein, — ook enen van de Stratendries hein —, zijne zak was eerder af hein. En nog ne keer een stommiteit, dat den dieën hem nie en wacht hein. En dieë kameraad komt voort zonder hem. En hij vraagt hem nog:

— « Zal 't wel gaan? »

— « Ja ja 't. » zegt hij.

Daarmee, een wat naardien draait hij tuus zijne zak af en hij komt ook naar huis. En in de plaatse van de steenweg 't houên hein, gaat hij daar ievers al ne los in! En 'k en weet nie zulle deur watten dat ie al gereên heeft, ie hâ in lochtingen gezeten en in grachten hein.

En tot waar dat ie a'maal geweest heeft en weet ek niet en dat en kan 't hij zelve nie zeggen.

As 't hij hier thuis 'kommen es, was 't hij nat gelijk of 't hij weet-ge. 't Was wel op de morgenstond as 't hij hier thuis was. Ge keunt denken wa dat dat es, geleid werren hein!

Simoens Remi. Landbouwer, 50 j. Sint Martens-Lierde.

14/ Middel om niet van den alf geleid te worden.

Ik hê altijd g'hoord dat ge, as ge 's navend op bane waart en nie wildeget geleid werren, da g'ou duimen in ou vuisten moest houêr en azo voorstappen.

Sturtewagen Alfred. Herbergier, 74 j. Zarlardinghe.

2. VUURGEESTEN

DWAALLICHT

15/ Dwaallicht helpt voetgangers over een bruggetje.

Da was daar van onder aan den bos se, daar was een voetwegelke da van den Annoven al ginder liep en 't lag daar azo een plankske veur over de Bosbeke te gaan.

En ter zetteg' haar daar alle nachten een keerse in een boomke en ze kwam altoos beneên veur de mensen te lichten veur over da brug-ske te g'raken.

Van de Putte Clemence. Landbouwster, 77 j. Schorisse.

16/ Nagewezen dwaallicht komt nader.

Alle navends, as mijn vader buiten gink, zag 't ie in een zekere moer-rasse een licht.

Enne, op ne zekere keer wees ter ie naar mee zijne vingere en da licht es naar hem 'kommen en die stalkeerse, — ze noemdegen dat een stalkeerse —, es kommen op zijne vinger zitten.

Lauwers Marie. Huishoudster, 69 j. Opbrakel.

17/ Dwaallicht wijst verborgen schat aan.

Hier 't Etikhove waren der mensen dien iet weggestoken hân. En nou, die mensen waren dood. Maar alle navies kwamp er daar een stalkeerse die altoos naar dezelfde plaatse vloogt. En die mensen wieren schou en op den duur zijn ze daar op die plaatse gaan zoeken en z' hên daar geld 'vonden.

En z' en hên die keerse daar nooit ne meer weergezien.

Paeme Gabriëlle. Huishoudster, 51 j. Etikhove.

18/ Variant.

Ik hê lang' op een hof gewerkt van een abdije en 't stond daar ne pote(1) op dienen hof. En van zo dat 't avend was, 't kwam daar een keerse en ze zetteg' haar daar iedere keer op.

Maar nou, as dat lange genoeg geduurd hâ, ze deên dieë poot uit. En 't was daar ne kelder gemaakt en dieë pote stond op ne kelder

(1) pote = appelaar.

leërie(2) geld. En as z'er aan gingen, 't was snuif. Maar ge zaagt dat 't geld was.

t En staat nie verre van hier zille.

De Mets Désiré. Landbouwer, 82 j. Maarke-Kerkem.

19/ Dwaallicht helpt voerman op de rechte weg.

Op ne keer was ter ne voerman op gank, 's navends, mee zijn perden en ie stond versteld. En ie beloofdeg' een messe aan de gelovige zielen as ter een stalkeerse kwam veur hem te kommen lichten waar dat ie naartoe moest.

En as 't ie een beetse verder gereên was, die stalkeers' es 'kommen en z'heeft hem geleid tot aan de plaatse waar dat ie zijn perden moest uitspannen. En ie heeft doen een messe doen veur de gelovige zielen Lauwers Marie. Huishoudster, 69 j. Opbrakel.

20/ Variant.

Ze waren hier ne keer om een voer kalk naar Oudenaarde gegaan en ze geraakteen 's navends versteld mee oudere wagen. En de voerman zei, da, as ter hem een stalkeerse wildege kommen lichten, dat ie een messe zou doen doen bij de pastere.

En nog geen tien minuten naardien kwaamt er een stalkeerse op zijnen dijsel zitten en z' heeft ouder gelicht tot thuis.

Mincke Marie-Louise. Landbouwster, 70 j. Everbeek.

21/ Dwaallicht door voerman de vingers afgeslagen.

Den ouwen Hageman verteldege ne keer dat ie mee ten twaalven van den nacht op den Hoogkouter kwam, — de ze naar huis gingen mee ouder ossen en mee de wagene. En z'en hân geen lucht. En as ze daar 't halven den Hoogkouter kwamen, mee éne keer kwaamt er daar azo een stalkeerse en ze zetteg' haar op zijnen dijsel. En ze zagen veur naar huis te gaan.

Maar nou, ie keekt omme op zijne wagene en ie zag daar azo twee keers vier vingers, dien azo van achter boven da sluitberd kwamen. En ie had azo een endeke van een keten op zijne wagen liggen en ie pakteg' het vaste en ie sleege ernaar en alles was weg. En ie reed naar huis.

En 's anderdaags 's morgens, ie spant weer in en ie keekt en der lagen vier vingers op zijne wagen!

Schockaert François. Landbouwer, 78 j. Michelbeke.

(Wordt voortgezet).

(2) leërie = lederen.

HET MUSEUM VOOR FOLKLORE TE GENT.

Het Museum voor Folklore werd gesticht door de Bond der Oostvlaamse Folkloristen op 16 juli 1927 in de lokalen van het voormalig Museum voor Oudheden, Lange Steenstraat, 14, gewezen kerk van de Geschoeide Carmelieten (Onze-Lieve-Vrouwebroeders), wier klooster afgeschaft werd in 1797.

Het Museum voor Folklore werd overgenomen door de Stad Gent, bij besluit van de gemeenteraad d.d. 27 september 1931 en werd geplaatst onder het toezicht van een Kommissie bestaande uit vertegenwoordigers van het Stadsbestuur en van de Bond.

Deze Kommissie bestaat uit: Prof. Dr De Keyser, voorzitter, R. Van Kenhove, ondervoorzitter, M. Broeckhove, sekretaris, Drs L. Hoste, penningmeester, de heren F. Van Es, Pr. Luyckx, schepen der stad, Mr. A. De Decker, advocaat en gemeenteraadslid, G. Van Severen, Ing. Haeck, Dr H. Nowé, G. Celis, Drs M. Daem, J. Pieters, R. Depoorter, J. De Raedt, M. Van Wesemael, Lic. R. Van der Linden, Lic. Hugo Arens, leden. Konservator van het Museum: J. Boes, archivaris van de Stad.

Doel van het Museum: Verzamelen, inventariseren en uitstellen van alle stoffelijke getuigen van het Oostvlaamse Volksleven van vroeger en nu.

De voorwerpen, dokumenten en inlichtingen betreffende het volksleven hebben betrekking op de woning, het meubilair, de huishoudelijke inrichting, de voeding, de volkskleding, de vervoermiddelen, de verlichting, het straat- en marktlevens, de volkstypen, de familietradities en -gebruiken van aan de geboorte tot aan het graf, de ambachten met de traditionele werktuigen en het alaarn, de volksfeesten en -spelen en andere ontspanningen, het volksgehoof, het sociale leven, de volkskennis en volksgeneeskunde, de volksletterkunde en de volkskunst.

De Kommissie zoekt zoveel mogelijk voorwerpen en dokumenten betreffende het volksleven van de ondergang en de vernieling te redden door ze veilig op te bergen, te klasseren, te onderhouden, te inventariseren en voor het publiek aantrekkelijk uit te stellen. Ze houdt zich dan ook ten zeerste aanbevolen voor afstand of schenking, zelfs in bruikleen, van voorwerpen en dokumenten. Ze koopt ook voorwerpen aan en laat die zelfs afhalen aan huis. Beleefd verzoek te schrijven aan het adres van de Konservator: J. Boes, Abrahamstraat, 11, Gent, Telefoon n° 25.32.53, of aan de sekretaris der Kommissie: M. Broeckhove, Oscar De Gruyterstraat, 34, Gent.

DE BOND DER OOSTVLAAMSE FOLKLORISTEN.

De Bond ondersteunt het Museum voor Folklore.

Hij geeft sedert 1926 een tweemaandelijks tijdschrift uit: **Oostvlaamsche Zanten**, en sedert 1957 de **Mededelingen van de Dienst voor Folkloristische Opzoekingen**. Hij geeft ook afzonderlijke **Bijdragen** uit.

Samen met de Museumkommissie richt hij kosteloze openbare voordrachten, tentoonstellingen en folkloristische prijskampen in, alsook de tweejaarlijkse wedstrijden van het Alfons De Cock-fonds.

Samen met de Kommissie voor Kulturele Aangelegenheden van het Provinciaal Bestuur richt hij insgelijks « Enkwesten » over folkloristische verschijnselen van de provincie Oost-Vlaanderen in.

De bibliotheek en het archief van de Bond en van het Museum voor Folklore zijn gevestigd in afzonderlijke lokalen van het Stadsarchief, Abrahamstraat, 13.

Lid worden van de Bond is: daadwerkelijk medewerken aan de verrijking van het Museum voor Folklore; door het in het lidmaatschap begrepen abonnementsgeld op de hoogte blijven van de studie van de folklore in 't algemeen en van het Oostvlaamse volksleven in 't bijzonder; de eigen kennis en de zaak van de volksopvoeding dienen; een daad van ware vaderlandsliefde en van Vlaamse solidariteit stellen.

Voordrachten, tentoonstellingen en museum zijn op vertoon van de lidkaart gratis toegankelijk voor de leden. Men storte 100 fr. op postrekening n° 96946.

Bestuur van de Bond: Ere-voorzitter: Prof. Dr P. De Keyser. Voorzitter: F. Van Es. Ondervoorzitters: G. Celis en J. Pieters, Sekretaris: M. Broeckhove. Penningmeester: R. Depoorter. Archivaris-bibliotekaris: M. Van Wesemael.

Leden: Dr Nowé, J. Boes, Drs L. Hoste, Drs M. Daem, J. De Raedt, Lic. R. Van der Linden, Pr. Luyckx, Lic. H. Arens.

Redactie van Oostvlaamsche Zanten: Hoofdredakteur: F. Van Es, Désiré De Wolfstraat, 3, Aalst. Redactieleden: Drs M. Daem en J. Boes.

Museum voor Folklore: Konservator: J. Boes. Adjunkt: aspirant of navorser.

Aankoopkommissie: Prof. Dr P. De Keyser, R. Van Kenhove, M. Van Wesemael, J. Boes, Drs L. Hoste.

Dienst voor Folkloristische Opzoekingen (Foto-, fono- en cinematografische dokumentatie): Prof. Dr P. De Keyser, F. Van Es, M. Van Wesemael, J. Boes, J. Pieters, Drs M. Daem, Lic. R. Van der Linden en M. Broeckhove, sekretaris.